

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут післядипломної освіти
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ХЛОПАН БОГДАНА РОМАНІВНА

УДК 336.22:658.15

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Вплив податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств

Освітня програма – Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу

Спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Богдана ХЛОПАН

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник: Уляна АНДРУСІВ, к.е.н, доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри ФОП Уляна АНДРУСІВ
(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

Лілія МАРИНЧАК
(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут післядипломної освіти
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри ФОП
Уляна АНДРУСІВ
«___» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я **НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

Хлопан Богдані Романівні

1. Тема роботи «**Вплив податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств**»

керівник роботи Андрусів Уляна Ярославівна, к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом закладу вищої освіти від «03» листопада 2025 року № 200/12

2. Строк подання студентом роботи 01.12.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-консалтинг", спеціальна економічна і фінансова література, фахові наукові видання, Інтернет-джерела.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні основи податкового регулювання та його вплив на фінансові результати підприємств. 2. Аналіз впливу податкового регулювання на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-консалтинг". 3. Напрями оптимізації податкового навантаження для покращення фінансових результатів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-консалтинг".

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Слайд 1 – Аналіз динаміки чисельності та структури персоналу аудиторської фірми «Слайд 2 - Динаміка показників дохідності та рентабельності фірми. Слайд 3 – Система оподаткування ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг". Слайд 4 – Структура податкових платежів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 році. Слайд 5 – Структура формування фінансового результату ТОВ ""Бізнес-Консалтинг" у 2024 р., %. Слайд 6 – Вплив податку на прибуток та на показники рентабельності аудиторської фірми у 2024 р. Слайд 7 – Сценарний аналіз впливу змін податкового законодавства на 2026 рік (прогноз). Слайд 8 – Кумулятивний вплив податкових змін на фінансові показники за 2022-2024 рр. Слайд 9 – Ефективне податкове навантаження на аудиторські компанії у різних країнах, %. Слайд 10 - Ключові напрями адаптації податкової політики для розвитку аудиторської діяльності в Україні. Слайд 11 – Система оптимізації податкового навантаження аудиторська фірми. Слайд 12 – Порівняльна оцінка фінансових показників аудиторської фірми у базовому та оптимізованому сценаріях. Слайд 13 – Модель інтегрованої системи податкового планування фірми. Слайд 14 – Комплекс рекомендацій щодо підвищення фінансової ефективності фірми. Слайд 15 – Очікувана динаміка фінансових показників після впровадження рекомендацій.

6. Дата видачі завдання 03.11.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми та постановка завдання магістерської роботи	03.11.2025	виконано
2.	Розділ 1. Теоретичні основи податкового регулювання та його вплив на фінансові результати підприємств	10.11.2025	виконано
3.	Розділ 2. Аналіз впливу податкового регулювання на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-консалтинг"	17.11.2025	виконано
4.	Розділ 3. Напрями оптимізації податкового навантаження для покращення фінансових результатів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-консалтинг"	24.11.2025	виконано
5.	Вступ і висновки до роботи	27.11.2025	виконано
6.	Оформлення роботи згідно встановлених вимог	30.11.2025	виконано
7.	Подання готової роботи з комплектом супровідних матеріалів на допуск до захисту	01.12.2025	виконано

Студент _____
(підпис)

Богдана ХЛОПАН
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Уляна АНДРУСІВ
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ	12
1.1. Сутність, принципи та інструменти податкового регулювання в ринковій економіці	12
1.2. Теоретичні аспекти формування фінансових результатів діяльності підприємств	19
1.3. Механізм впливу податкового регулювання на фінансові показники суб'єктів господарювання	25
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТОВ "АУДИТОРСЬКА ФІРМА "БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ"	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"	32
2.2. Оцінка податкового навантаження та його впливу на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"	38
2.3. Аналіз динаміки фінансових показників підприємства під впливом змін податкового законодавства»	50
Висновки до розділу 2	66
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОВ "АУДИТОРСЬКА ФІРМА "БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ"	69
3.1. Зарубіжний досвід податкового регулювання діяльності аудиторських та консалтингових компаній	69
3.2. Шляхи оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"	74
3.3. Рекомендації щодо підвищення фінансової ефективності діяльності фірми в умовах податкового регулювання	81
Висновки до розділу 3	87
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 99 с., 14 рис., 35 табл., 48 джерел, 1 додатку.

Об'єкт дослідження – процес податкового регулювання та його вплив на фінансово-економічну діяльність підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні аспекти впливу податкового регулювання на формування фінансових результатів діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг".

Мета роботи – дослідження теоретичних засад та практичних аспектів впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств та розробка рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг".

У роботі досліджено теоретичні засади податкового регулювання, проаналізовано механізми його впливу на фінансові показники підприємств, здійснено комплексний аналіз системи оподаткування та податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг", систематизовано зарубіжний досвід податкового регулювання діяльності аудиторських компаній, розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації податкового навантаження підприємства. Встановлено, що податкове регулювання справляє багатоканальний вплив на фінансові результати через прямий фіскальний канал, канал собівартості, інвестиційний канал, канал структури капіталу та канал оборотного капіталу. Розроблено комплекс заходів оптимізації податкового навантаження, що включає раціоналізацію структури витрат, амортизаційну політику, оптимізацію ПДВ та ЄСВ. Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить збільшити чистий прибуток компанії на 15,3% (з 902 до 1040 тис. грн) при зниженні ефективної податкової ставки з 15,3% до 13,4%. Запропоновано модель інтегрованої системи податкового планування, яка поєднує три рівні управління (стратегічний, тактичний, операційний) з системою КРІ та механізмами контролю.

**ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ,
ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ, ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ,
ЕФЕКТИВНА ПОДАТКОВА СТАВКА, ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ**

ABSTRACT

Qualification work: 99 p., 14 fig., 35 tables, 48 sources, 1 annex.

Object of research – the process of tax regulation and its impact on the financial and economic activities of enterprises.

Subject of research – theoretical foundations and practical aspects of the impact of tax regulation on the formation of financial results of LLC "Audit Firm "Business-Consulting".

Purpose of the work – research of theoretical foundations and practical aspects of the impact of tax regulation on the financial results of enterprises and development of recommendations for optimizing the tax burden of LLC "Audit Firm "Business-Consulting".

The work examines the theoretical foundations of tax regulation, analyzes the mechanisms of its impact on financial indicators of enterprises, conducts a comprehensive analysis of the taxation system and tax burden of LLC "Audit Firm "Business-Consulting", systematizes foreign experience in tax regulation of audit companies, and develops practical recommendations for optimizing the tax burden of the enterprise. It is established that tax regulation has a multi-channel impact on financial results through direct fiscal channel, cost channel, investment channel, capital structure channel, and working capital channel.

A set of measures for optimizing the tax burden has been developed, including rationalization of cost structure, depreciation policy, VAT and SSC optimization. Implementation of the proposed recommendations will increase the company's net profit by 15.3% (from UAH 902 to 1,040 thousand) while reducing the effective tax rate from 15.3% to 13.4%. An integrated tax planning system model is proposed, combining three levels of management (strategic, tactical, operational) with a KPI system and control mechanisms.

TAX REGULATION, FINANCIAL RESULTS, TAX BURDEN, TAX PLANNING, EFFECTIVE TAX RATE, TAX MANAGEMENT.

ВСТУП

Актуальність теми. Податкове регулювання є одним із найважливіших інструментів державного впливу на соціально-економічні процеси в країні. В умовах трансформації економічної системи України, посилення глобалізаційних процесів та необхідності забезпечення сталого економічного розвитку особливої актуальності набуває дослідження впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств.

Система оподаткування прямо впливає на фінансовий стан суб'єктів господарювання через механізм формування їх доходів та витрат, визначає можливості для інвестування, модернізації виробництва та розвитку бізнесу. Рациональна податкова політика держави має забезпечувати баланс між фіскальними інтересами держави та економічними інтересами платників податків, стимулювати підприємницьку активність та створювати сприятливі умови для ведення бізнесу.

В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення економіки України особливо важливим є пошук оптимальних моделей податкового регулювання, які б, з одного боку, забезпечували достатні надходження до бюджету для виконання державою своїх функцій, а з іншого – не створювали надмірного податкового навантаження на підприємства, яке могло б стримувати їх розвиток. Національна стратегія доходів до 2030 року визначає необхідність модернізації податкової системи України з метою підвищення її ефективності та справедливості.

Аудиторські та консалтингові компанії, які надають професійні послуги підприємствам, особливо чутливі до змін у податковому законодавстві, оскільки вони характеризуються високою часткою витрат на оплату праці та специфічною структурою операційної діяльності. Дослідження впливу податкового регулювання на фінансові результати таких підприємств має

важливе практичне значення для розробки ефективної фінансової стратегії та адаптації до змін податкового середовища.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Проблематика податкового регулювання та його впливу на фінансові результати діяльності підприємств активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Фундаментальні основи теорії оподаткування закладені в працях А. Сміта, Д. Рікардо, а теоретичні засади оптимального оподаткування розроблено А. Лаффером, Дж. Стігліцем та П. Самуельсоном. Серед вітчизняних науковців комплексний підхід до дослідження проблем податкового регулювання представлено в роботах Єфименко Т.І., Крисоватого А.І., І, Ларіної Т.В. Інструментарій податкового регулювання висвітлено Оперенком С.Г., Музиченком О.В. - податкове стимулювання малого підприємництва, Соколовською А.М., Райноюю Л.Б. - податкові інструменти стимулювання інвестицій, Каневою Т.М. розглянуто податкові інструменти регулювання економічного розвитку. Теоретичні основи формування фінансових результатів розроблено Мірхаліловою І.В., а детермінанти фінансових показників малих підприємств – Hamzah A., Rahmawati T., Fitriani C., Febriansyah Y.

Серед зарубіжних дослідників значний внесок зробили Alinaghi N., Reed W.R. (мета-аналіз впливу податків на економічне зростання в ОЕСР), Balasoiu N., Chifu I., Oancea M. (вплив прямого оподаткування), Mertens K., Montiel Olea J.L. (граничні ставки податків), Schneider F., Asllani A. (оподаткування тіньової економіки в ЄС), Bhalla N., Kaur I., Sharma R. (вплив податкових реформ на малі підприємства), Wang J., Qin X. (стимули зниження податків та фінансіалізація корпорацій).

Попри значну кількість наукових праць, присвячених питанням податкового регулювання та формування фінансових результатів підприємств, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного аналізу впливу конкретних інструментів податкового регулювання на фінансово-економічні

показники підприємств сфери послуг, зокрема аудиторських та консалтингових компаній, в умовах трансформації податкової системи України.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств на прикладі ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" та розробка рекомендацій щодо оптимізації податкового навантаження.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити сутність, принципи та інструменти податкового регулювання в ринковій економіці;
- розглянути теоретичні аспекти формування фінансових результатів діяльності фірми;
- проаналізувати механізм впливу податкового регулювання на фінансові показники суб'єктів господарювання;
- охарактеризувати організаційно-економічну діяльність ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг";
- проаналізувати систему оподаткування та податкове навантаження фірми;
- оцінити вплив податкового регулювання на фінансові результати діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг";
- розробити напрями оптимізації податкового навантаження фірми;
- обґрунтувати шляхи підвищення ефективності використання податкових інструментів для покращення фінансових результатів.

Об'єктом дослідження є процес податкового регулювання та його вплив на фінансово-економічну діяльність підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти впливу податкового регулювання на формування фінансових результатів діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг".

Методи дослідження. У процесі написання роботи використовувалися такі методи: теоретичного узагальнення та порівняння – для дослідження сутності податкового регулювання та принципів його здійснення; системного аналізу – для вивчення взаємозв'язків між елементами податкової системи та фінансовими показниками підприємства; економіко-статистичні методи – для аналізу динаміки та структури податкових платежів, фінансових результатів діяльності підприємства; коефіцієнтний аналіз – для оцінки рівня податкового навантаження та його впливу на фінансовий стан підприємства; графічний метод – для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є: Податковий кодекс України, нормативно-правові акти у сфері оподаткування, Національна стратегія доходів до 2030 року, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблем податкового регулювання та фінансового менеджменту, матеріали наукових конференцій, статистична інформація, фінансова та податкова звітність ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг".

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- удосконалено:

методичний підхід до оцінки та прогнозування впливу податкового регулювання на фінансові результати аудиторських та консалтингових компаній, який на відміну від існуючих комплексно поєднує систему показників ефективності (ефективна податкова ставка, коефіцієнт податкової оптимізації, податкове навантаження на виручку) із сценарним моделюванням заходів оптимізації (раціоналізація витрат, амортизаційна політика, оптимізація ПДВ та ЄСВ), що дозволяє обґрунтувати управлінські рішення щодо досягнення цільових показників рентабельності з урахуванням галузевої специфіки надання професійних послуг;

набули подальшого розвитку:

- модель інтегрованої системи податкового планування та комплекс практичних рекомендацій для підвищення фінансової ефективності

аудиторських компаній, яка поєднує три рівні управління (стратегічний – податкова політика на 3-5 років, тактичний – річне та квартальне бюджетування, операційний – поточне управління) з системою КРІ (ефективна податкова ставка $\leq 14\%$, податкове навантаження $\leq 15\%$, коефіцієнт оптимізації ≥ 5) та механізмами контролю, що забезпечує зростання чистого прибутку на 15-20% при зниженні ефективної податкової ставки на 1,5-2 процентних пункти без порушення вимог чинного законодавства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані рекомендації можуть бути використані аудиторськими та консалтинговими компаніями для удосконалення системи податкового менеджменту та оптимізації фінансових результатів; розроблена модель інтегрованої системи податкового планування сприятиме підвищенню ефективності управління податковим навантаженням через поєднання стратегічного, тактичного та операційного рівнів з механізмами контролю та системою КРІ; результати аналізу зарубіжного досвіду та запропоновані напрями адаптації можуть бути застосовані Міністерством фінансів України та Державною податковою службою при формуванні регуляторної політики у сфері оподаткування підприємств професійних послуг та вдосконаленні Національної стратегії доходів до 2030 року.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок, включаючи 35 таблиць, 14 рисунків. Список використаних джерел містить 48 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність, принципи та інструменти податкового регулювання в ринковій економіці

У сучасних умовах трансформації економічних систем податкове регулювання набуває особливої актуальності як один із найважливіших інструментів державного впливу на соціально-економічні процеси [1, 2]. Дослідження теоретичних засад податкового регулювання є необхідною передумовою для розуміння механізмів його впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Податкове регулювання представляє собою цілеспрямовану діяльність держави щодо використання податкового механізму для впливу на економічну поведінку суб'єктів господарювання з метою досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку [3, 4, 5]. На відміну від фіскальної функції податків, спрямованої виключно на формування дохідної частини бюджету, регулююча функція реалізується через систему податкових важелів, що стимулюють або обмежують певні види економічної активності [6, 7].

У науковій літературі існують різноманітні підходи до трактування сутності податкового регулювання [8, 9]. Представники неокласичної економічної школи розглядають податкове регулювання переважно через призму його впливу на ефективність розміщення ресурсів та добробут суспільства [10, 11]. Прихильники кейнсіанського напрямку наголошують на макроекономічній стабілізаційній ролі податкової політики [12, 13]. Інституціональна теорія акцентує увагу на податкових інститутах та їх еволюції в контексті економічного розвитку [14].

Узагальнюючи різні теоретичні підходи, можна визначити податкове регулювання як систему організаційно-правових та економічних заходів держави, спрямованих на коригування економічної поведінки суб'єктів господарювання через використання податкових інструментів з метою забезпечення оптимального поєднання фіскальних інтересів держави та економічних інтересів платників податків при досягненні стратегічних цілей соціально-економічного розвитку [15].

Ефективна система податкового регулювання базується на фундаментальних принципах, які визначають концептуальні засади її функціонування та розвитку [16, 17]. Систематизація принципів податкового регулювання представлена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Принципи податкового регулювання в ринковій економіці

Принцип	Зміст принципу
Економічної доцільності	Забезпечення оптимального співвідношення між фіскальними інтересами держави та економічними інтересами платників податків
Справедливості	Рівномірний розподіл податкового навантаження відповідно до платоспроможності суб'єктів оподаткування
Стабільності та передбачуваності	Незмінність основних параметрів податкової системи протягом тривалого періоду
Нейтральності	Мінімізація впливу системи оподаткування на прийняття економічних рішень
Ефективності	Мінімізація адміністративних витрат на справляння податків та витрат платників на виконання податкових зобов'язань
Гнучкості	Здатність податкової системи адаптуватися до змін економічної кон'юнктури
Прозорості	Відкритість та зрозумілість податкового законодавства для платників
Стимулюючої спрямованості	Створення податкових стимулів для розвитку пріоритетних напрямів економічної діяльності

Джерело: систематизовано автором на основі [7, 18]

Принцип економічної доцільності передбачає, що податкове регулювання має забезпечувати раціональне поєднання інтересів держави щодо наповнення бюджету з інтересами суб'єктів господарювання щодо максимізації власних доходів [10, 11]. Надмірне податкове навантаження може призводити до

стримування економічної активності, скорочення інвестицій та виникнення тіньового сектору економіки.

Принцип справедливості в оподаткуванні, сформульований ще А. Смітом, набуває особливого значення в контексті забезпечення соціальної стабільності та легітимності податкової системи. Цей принцип реалізується через горизонтальну справедливість (однакове оподаткування платників з рівними доходами) та вертикальну справедливість (прогресивне оподаткування платників з різними доходами).

Принцип стабільності та передбачуваності є критично важливим для створення сприятливого інвестиційного клімату [20, 21]. Часті зміни в податковому законодавстві підвищують невизначеність для бізнесу, ускладнюють довгострокове планування та збільшують ризики підприємницької діяльності.

Інструменти податкового регулювання являють собою конкретні механізми та важелі, через які держава реалізує свою податкову політику [1, 22]. Їх можна класифікувати за різними ознаками.

За формою впливу виділяють:

1. Прямі інструменти [23]:

Податкові ставки – основний інструмент, який визначає частку доходу або вартості, що підлягає вилученню до бюджету. Диференціація ставок дозволяє стимулювати або обмежувати певні види діяльності.

Податкова база – сукупність об'єктів оподаткування, розмір якої визначає обсяг податкових зобов'язань платника.

Об'єкт оподаткування – те, з чого справляється податок (дохід, прибуток, майно, операції тощо).

2. Непрямі інструменти:

Податкові пільги – повне або часткове звільнення від сплати податку певних категорій платників або видів діяльності [20, 22]. Вони можуть мати

форму податкових канікул, зменшення податкової бази, пониження ставок або податкового кредиту.

Податкові знижки – зменшення суми податку, що підлягає сплаті, на визначену величину.

Податкові відрахування – суми, що виключаються з бази оподаткування.

Прискорена амортизація – механізм, що дозволяє швидше списувати вартість основних засобів, зменшуючи податкову базу.

3. За напрямом впливу інструменти поділяються на:

Стимулюючі інструменти [22, 24, 25] :

Податкові канікули для новостворених підприємств або підприємств у пріоритетних галузях

Інвестиційний податковий кредит

Пільги для підприємств, що здійснюють науково-дослідні роботи

Знижені ставки податку для малого бізнесу

Пільги для підприємств, що працевлаштовують соціально незахищені верстви населення

Дестимулюючі інструменти [23, 26]:

Підвищені ставки акцизів на певні групи товарів

Екологічні податки

Штрафні санкції за порушення податкового законодавства

Обмеження щодо включення певних витрат до складу валових витрат

4. За сферою застосування розрізняють [27, 28]:

Галузеві інструменти – спрямовані на підтримку розвитку окремих галузей економіки (сільського господарства, інформаційних технологій, енергетики тощо).

Регіональні інструменти – використовуються для стимулювання економічного розвитку окремих територій (спеціальних економічних зон, депресивних регіонів).

Соціальні інструменти – спрямовані на вирішення соціальних завдань (підтримка малозабезпечених верств населення, стимулювання зайнятості).

Інноваційні інструменти – сприяють розвитку інноваційної діяльності та впровадженню нових технологій.

Податкові ставки виступають базовим інструментом податкового регулювання, визначаючи частку доходу або вартості об'єкта оподаткування, що підлягає вилученню до бюджету [10, 23]. Диференціація податкових ставок дозволяє здійснювати цілеспрямований вплив на економічну поведінку платників. Розрізняють пропорційні, прогресивні та регресивні ставки оподаткування, кожна з яких має специфічні регулюючі властивості [6].

Податкова база як об'єкт регулювання може змінюватися через систему податкових відрахувань, виключень та коригувань. Звуження або розширення податкової бази еквівалентно відповідній зміні податкового навантаження навіть при незмінних номінальних ставках.

Податкові пільги є одним із найбільш поширених інструментів стимулюючого податкового регулювання. Вони можуть мати різноманітні форми, систематизація яких представлена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Види податкових пільг та їх характеристика

Вид пільги	Механізм дії	Переваги	Недоліки
Податкові канікули	Повне звільнення від сплати податку протягом визначеного періоду	Максимальний стимулюючий ефект; простота адміністрування	Втрати бюджету; можливість зловживань
Зниження ставки податку	Застосування знижених податкових ставок	Збереження фіскальної функції; прозорість	Обмежений стимулюючий ефект
Податковий кредит	Відстрочення або розстрочення податкових платежів	Покращення грошових потоків; тимчасовий характер	Складність адміністрування; ризик неповернення
Інвестиційна знижка	Зменшення податкової бази на суму інвестицій	Пряма підтримка інвестицій; прозорість цільового використання	Складність контролю цільового використання
Прискорена амортизація	Застосування підвищених норм амортизації	Стимулювання оновлення основних засобів; гнучкість	Тимчасовий характер вигоди
Податкові знижки	Зменшення	Цільова	Ускладнення

	нарахованої суми податку	спрямованість; соціальна ефективність	податкового адміністрування
Звільнення від оподаткування	Виключення певних операцій з-під оподаткування	Повне усунення податкового тягара для цільових операцій	Ризик зловживань; втрати бюджету

Джерело: складено автором на основі [20, 23]

Особливого значення в сучасних умовах набувають інноваційно-орієнтовані податкові інструменти, спрямовані на стимулювання науково-технічного прогресу [20]. До них належать податкові знижки на витрати з досліджень та розробок, прискорена амортизація високотехнологічного обладнання, звільнення від оподаткування доходів від комерціалізації інтелектуальної власності.

Окремою категорією інструментів податкового регулювання є спеціальні режими оподаткування, що передбачають альтернативний порядок визначення податкових зобов'язань для певних категорій платників [23, 24]. Порівняльна характеристика спеціальних режимів оподаткування в Україні представлена в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Порівняльна характеристика спеціальних режимів оподаткування в Україні

Параметр	Загальна система оподаткування	Спрощена система (єдиний податок)
Суб'єкти застосування	Усі підприємства без обмежень	ФОП та юридичні особи з обмеженнями за обсягом доходу та чисельністю працівників
Основні податки	Податок на прибуток (18%), ПДВ (20%), місцеві податки	Єдиний податок за ставками від 2% до 6% залежно від групи
База оподаткування	Фінансовий результат (прибуток)	Дохід або площа торговельного місця
Облік	Повний бухгалтерський та податковий облік	Спрощений облік доходів
Звітність	Квартальна податкова звітність, річна фінансова звітність	Спрощена податкова декларація (квартально або річно)
ПДВ	Обов'язкова реєстрація при обсязі операцій понад 1 млн грн	Платники 3 групи можуть бути платниками ПДВ за бажанням
Переваги	Необмежений обсяг діяльності; можливість роботи з	Низьке податкове навантаження; спрощене адміністрування

	платниками ПДВ	
Недоліки	Високе навантаження; адміністрування	податкове складне Обмеження за видами діяльності та обсягами; складність роботи з великими контрагентами

Джерело: узагальнено автором на основі [23]

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні передбачає диференціацію на чотири групи платників єдиного податку, кожна з яких має специфічні умови застосування та ставки оподаткування [23]. Ця система спрямована на зниження податкового навантаження та адміністративного тягара для малого бізнесу, що сприяє розвитку підприємницької ініціативи. Сучасні тенденції розвитку податкового регулювання характеризуються кількома ключовими напрямками [15, 26, 29]: по-перше, посилення міжнародної податкової координації у відповідь на проблему розмивання податкової бази та виведення прибутків до низькоподаткових юрисдикцій. Ініціативи ОЕСР щодо боротьби з розмивання бази оподаткування та переміщення прибутку (BEPS) змінюють глобальний податковий ландшафт. По-друге, цифровізація податкового адміністрування через впровадження електронних сервісів, автоматизованих систем обміну інформацією, технологій big data та штучного інтелекту для податкового контролю [30]. Це підвищує ефективність податкового адміністрування та зменшує можливості для ухилення від оподаткування. По-третє, екологізація податкової системи через розширення використання "зелених" податків та зборів, що стимулюють екологічно відповідальну поведінку бізнесу. Вуглецеві податки, екологічні збори на забруднення стають дедалі важливішими інструментами досягнення цілей сталого розвитку. По-четверте, посилення орієнтації податкового регулювання на підтримку інноваційного розвитку та цифрової економіки. Країни конкурують за залучення високотехнологічних компаній, пропонуючи спеціальні податкові режими для ІТ-сектору, венчурних інвестицій, стартапів.

Отже, податкове регулювання представляє собою складну систему принципів та інструментів, що використовуються державою для впливу на економічну поведінку суб'єктів господарювання. Ефективність цієї системи залежить від збалансованості фіскальних та регулюючих функцій, узгодженості окремих податкових інструментів, адаптивності до змін економічного середовища та відповідності міжнародним стандартам податкового регулювання.

1.2. Теоретичні аспекти формування фінансових результатів діяльності підприємств

Фінансові результати діяльності підприємства відображають ступінь ефективності використання економічних ресурсів і є інтегральним показником результативності господарювання [31, 32]. Глибоке розуміння теоретичних засад формування фінансових результатів необхідне для дослідження механізмів впливу податкового регулювання на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

У економічній теорії та практиці господарювання сформувалися різноманітні підходи до визначення сутності та змісту фінансових результатів діяльності підприємства [33]. Порівняльний аналіз концептуальних підходів представлено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Концептуальні підходи до визначення фінансових результатів підприємства

Підхід	Визначення фінансового результату	Переваги підходу	Обмеження підходу
Обліковий	Різниця між доходами та витратами підприємства за звітний період	Об'єктивність; базується на даних обліку; нормативна регламентація	Залежність від облікової політики; можливість маніпулювання
Економічний	Приріст економічної вартості підприємства протягом періоду	Врахування ринкової вартості; орієнтація на довгострокову перспективу	Складність вимірювання; суб'єктивність оцінок

Касовий	Перевищення грошових надходжень над грошовими виплатами	Об'єктивність; відсутність нарахувань	Ігнорування незавершених операцій
Вартісно-орієнтований	Створена економічна додана вартість (EVA, MVA)	Врахування вартості капіталу; орієнтація на інтереси власників	Складність розрахунків; потреба в додаткових коригуваннях

Джерело: систематизовано автором на основі [31,33]

Обліковий підхід, закріплений у міжнародних та національних стандартах бухгалтерського обліку, розглядає фінансовий результат як алгебраїчну суму доходів і витрат підприємства, визнаних відповідно до принципу нарахування [34]. Цей підхід забезпечує зіставність показників різних підприємств та періодів, проте може не відображати реальний економічний результат через вплив облікової політики.

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються системою взаємопов'язаних показників, що відображають різні аспекти ефективності господарювання [21]. Ієрархічна структура показників фінансових результатів представлена в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Система показників фінансових результатів підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Валовий прибуток (ВП)	$ВП = ЧД - С$	Ефективність основної виробничої діяльності
Прибуток від операційної діяльності (ПОД)	$ПОД = ВП - АВ - ВЗ + ІОД - ІОВ$	Ефективність операційної діяльності з урахуванням управлінських витрат
Прибуток до оподаткування (ПДО)	$ПДО = ПОД + ФД - ФВ + ІД - ІВ$	Загальний фінансовий результат до податкових відрахувань
Чистий прибуток (ЧП)	$ЧП = ПДО - ПП$	Кінцевий фінансовий результат, що залишається в розпорядженні підприємства
ЕВІТДА	$ЕВІТДА = ПОД + А$	Операційна ефективність без впливу амортизації, податків та структури капіталу

Примітка: ЧД – чистий дохід; С – собівартість; АВ – адміністративні витрати; ВЗ – витрати на збут; ІОД – інші операційні доходи; ІОВ – інші операційні витрати; ФД – фінансові доходи; ФВ – фінансові витрати; ІД – інші доходи; ІВ – інші витрати; ПП – податок на прибуток; А – амортизація

Джерело: розроблено автором

Валовий прибуток характеризує ефективність основної виробничої діяльності підприємства та показує, наскільки ефективно використовуються прямі витрати на виробництво продукції. Рівень валового прибутку визначається трьома основними факторами: обсягом реалізації, цінами реалізації та собівартістю продукції.

Чистий прибуток є ключовим показником для власників підприємства, оскільки саме він підлягає розподілу між різними напрямками використання і визначає можливості розвитку бізнесу.

Фінансові результати діяльності підприємства формуються під впливом численних факторів різної природи та спрямованості. Систематизацію факторів впливу на фінансові результати представлено в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Факторна модель формування фінансових результатів підприємства

Група факторів	Підгрупа	Конкретні фактори
Зовнішні фактори	Макроекономічні	Темпи економічного зростання
		Рівень інфляції
		Валютний курс
	Ринкові	Кон'юнктура ринку
		Рівень конкуренції
	Інституційні	Податкова політика держави
Регуляторне середовище		
Внутрішні фактори	Виробничі	Обсяг виробництва
		Продуктивність праці
		Матеріаломісткість
	Комерційні	Обсяг реалізації
		Ціни реалізації
		Структура продажів
	Управлінські	Якість менеджменту
		Система мотивації персоналу
	Фінансові	Структура капіталу
		Оборотність капіталу

Джерело: розроблено автором

Зовнішні фактори формують макросередовище функціонування підприємства і перебувають поза сферою його безпосереднього контролю [21, 35]. Податкова політика держави належить до ключових зовнішніх факторів, що визначають величину чистого прибутку через механізм податку на прибуток та опосередковано впливають на всі інші показники фінансових результатів [36].

Формування фінансових результатів діяльності підприємства являє собою послідовний багатоетапний процес, що відображається у Звіті про фінансові результати [37]. Етапність формування представлена в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Етапи формування фінансових результатів підприємства

Етап	Зміст етапу	Показники, що формуються	Аналітичне значення
Етап 1	Формування доходу від реалізації	Чистий дохід від реалізації продукції	Характеризує масштаби діяльності та ринкові позиції
Етап 2	Визначення собівартості реалізованої продукції	Собівартість реалізованої продукції	Відображає ефективність використання виробничих ресурсів
Етап 3	Розрахунок валового прибутку	Валовий прибуток = Чистий дохід - Собівартість	Показує ефективність основної виробничої діяльності
Етап 4	Врахування операційних доходів та витрат	Інші операційні доходи, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати	Характеризує ефективність управління та збуту
Етап 5	Визначення операційного прибутку	Прибуток від операційної діяльності	Ключовий показник ефективності основного бізнесу
Етап 6	Врахування фінансових результатів	Фінансові доходи та витрати, доходи від участі в капіталі	Відображає вплив фінансової структури капіталу
Етап 7	Врахування інших доходів та витрат	Інші доходи та витрати	Характеризує непередбачувані події та операції
Етап 8	Розрахунок прибутку до оподаткування	Прибуток до оподаткування	База для нарахування податку на прибуток
Етап 9	Нарахування податку на прибуток	Витрати з податку на прибуток	Відображає податкове навантаження
Етап 10	Визначення чистого прибутку	Чистий прибуток (збиток)	Кінцевий результат діяльності для власників

Джерело: складено автором на основі НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Кожен етап формування фінансових результатів має специфічне аналітичне значення та дозволяє оцінити окремі аспекти діяльності підприємства.

Абсолютні показники прибутку доповнюються відносними показниками рентабельності, що характеризують ефективність використання ресурсів підприємства. Система показників рентабельності представлена в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Система показників рентабельності підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Рентабельність продажу (ROS)	$ROS = (\text{ЧП} / \text{ЧД}) \times 100\%$	Ефективність операційної діяльності; частка прибутку в доході
Рентабельність активів (ROA)	$ROA = (\text{ЧП} / \text{СА}) \times 100\%$	Ефективність використання майна підприємства
Рентабельність власного капіталу (ROE)	$ROE = (\text{ЧП} / \text{ВК}) \times 100\%$	Ефективність використання власних коштів; прибутковість інвестицій власників
Рентабельність витрат	$PB = (\text{ЧП} / \text{ПВ}) \times 100\%$	Прибутковість операційної діяльності
Рентабельність EBITDA	$REBITDA = (\text{EBITDA} / \text{ЧД}) \times 100\%$	Операційна ефективність без впливу амортизації та податків

Примітка: ЧП – чистий прибуток; ЧД – чистий дохід; СА – середня вартість активів; ВК – власний капітал; ПВ – повні витрати

Джерело: розроблено автором

Рентабельність власного капіталу (ROE) є ключовим показником для власників підприємства, оскільки характеризує прибутковість їхніх інвестицій. Згідно з моделлю Дюпона, ROE можна розкласти на три компоненти:

$$ROE = (\text{ЧП} / \text{ЧД}) \times (\text{ЧД} / \text{А}) \times (\text{А} / \text{ВК}) = ROS \times OK \times MK \quad (1)$$

Ця декомпозиція дозволяє виявити драйвери рентабельності власного капіталу: операційну ефективність (рентабельність продажу), ефективність використання активів (оборотність) та фінансовий леверидж (співвідношення активів і власного капіталу).

Чистий прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства підлягає розподілу між різними напрямками використання. Модель розподілу фінансових результатів представлена в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9– Напрями розподілу чистого прибутку підприємства

Напрямок використання	Мета	Типова частка
Виплата дивідендів власникам	Забезпечення поточного доходу власників	30-50% ЧП
Поповнення резервного капіталу	Створення фінансового резерву для покриття збитків	5% ЧП до досягнення норми
Реінвестування в розвиток	Фінансування розширення та модернізації виробництва	30-50% ЧП
Формування фонду розвитку виробництва	Цільове фінансування технічного переозброєння	10-20% ЧП
Формування соціального фонду	Соціальні програми для працівників	5-10% ЧП
Фонд матеріального заохочення	Преміювання та винагороди працівників	5-15% ЧП

Джерело: складено автором

Рішення про розподіл прибутку приймають власники підприємства на основі балансування поточних та довгострокових інтересів. Дивідендна політика визначається низкою факторів: стадією життєвого циклу підприємства, наявністю інвестиційних можливостей, потребою в ліквідності, податковими наслідками виплати дивідендів, очікуваннями інвесторів.

Таким чином, фінансові результати діяльності підприємства є комплексним індикатором ефективності господарювання, що формується під впливом численних внутрішніх та зовнішніх факторів. Розуміння теоретичних засад формування фінансових результатів, системи показників та їх взаємозв'язків є необхідною передумовою для дослідження механізмів впливу податкового регулювання на фінансово-економічну діяльність суб'єктів підприємництва.

1.3. Механізм впливу податкового регулювання на фінансові показники суб'єктів господарювання

Податкове регулювання справляє багатоаспектний та комплексний вплив на фінансово-економічну діяльність підприємств, зачіпаючи практично всі сфери господарювання. Дослідження механізмів цього впливу має важливе значення для розробки ефективної фінансової стратегії підприємства та формування обґрунтованої державної податкової політики [38].

У науковій літературі вплив податків на діяльність суб'єктів господарювання розглядається в рамках різних теоретичних концепцій [39]. Класична теорія (А. Сміт, Д. Рікардо) розглядає податки як фактор, що зменшує капіталонакопичення та стримує економічне зростання. Кейнсіанська теорія акцентує увагу на податках як інструменті макроекономічної стабілізації. Теорія економіки пропозиції (А. Лаффер) обґрунтовує існування оптимальної ставки оподаткування, при якій досягається максимум податкових надходжень. Теорія Модільяні-Міллера з урахуванням податків показує, що податок на прибуток робить борговий капітал дешевшим джерелом фінансування через механізм податкового щита.

Вплив податкового регулювання на фінансові показники підприємства реалізується через множинні канали передачі [40]. Систематизація основних каналів податкового впливу представлена в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10 – Канали впливу податкового регулювання на фінансові показники підприємств

Канал впливу	Механізм дії	Об'єкт впливу	Характер впливу
Прямий фіскальний канал	Безпосереднє вилучення частини прибутку через податок на прибуток	Чистий прибуток	Пряма залежність від ставки податку
Канал собівартості	Включення податків до складу витрат виробництва	Валовий прибуток, операційний прибуток	Зростання податків зменшує прибутковість
Інвестиційний канал	Вплив на очікувану прибутковість інвестицій через податкові наслідки	Капітальні інвестиції, основні засоби	Податкові пільги стимулюють інвестиції

Канал структури капіталу	Вплив на вибір між власним та позиковим капіталом через податковий щит	Структура пасивів, фінансові витрати	Сприяє використанню боргового фінансування
Ціновий канал	Вплив непрямих податків на ціни реалізації	Обсяг реалізації, дохід	Підвищення податків може зменшити попит
Канал оборотного капіталу	Вплив на ліквідність через тимчасове вилучення коштів (ПДВ)	Оборотні активи, коефіцієнти ліквідності	Затримки відшкодування погіршують ліквідність

Джерело: розроблено автором

Прямий фіскальний канал є найбільш очевидним механізмом впливу податків на фінансові результати. Податок на прибуток безпосередньо зменшує чистий прибуток підприємства згідно з формулою:

$$\text{ЧП} = \text{ПДО} \times (1 - t) \quad (2)$$

де ЧП – чистий прибуток, ПДО – прибуток до оподаткування, t – ставка податку на прибуток.

Податкове регулювання суттєво впливає на систему показників рентабельності підприємства. Вплив податків на ключові показники представлений у таблиці 1.11.

Таблиця 1.11 – Вплив податків на показники рентабельності та структуру капіталу

Показник	Формула з урахуванням податків	Характер впливу
Рентабельність продажу після оподаткування	$\text{ROS} = \frac{\text{ПДО} \times (1 - t)}{\text{ЧД}} \times 100\%$	Зворотно пропорційна залежність від ставки податку
Рентабельність активів	$\text{ROA} = \frac{\text{ПДО} \times (1 - t)}{\text{СА}} \times 100\%$	Зменшується зі зростанням податкового навантаження
Рентабельність власного капіталу	$\text{ROE} = \frac{\text{ПДО} \times (1 - t)}{\text{ВК}} \times 100\%$	Зменшується зі зростанням t ; посилюється ефектом левериджу
Середньозважена вартість капіталу	$\text{WACC} = re \times E/V + rd \times (1 - t) \times D/V$	Податковий щит знижує WACC
Вартість податкового щита	$\text{ВПЩ} = D \times t$	Прямий позитивний вплив боргового фінансування

Примітка: t – ставка податку на прибуток; re – вартість власного капіталу; rd – вартість позикового капіталу; E – власний капітал; D – борг; V – загальна вартість капіталу

Джерело: складено автором

Рентабельність власного капіталу з урахуванням ефекту фінансового левериджу та податкового щита описується формулою:

$$ROE = ROA + (ROA - r \times (1 - t)) \times ЗК/ВК \quad (3)$$

де $r \times (1 - t)$ – вартість позикового капіталу після вирахування податкової економії на відсотках. Ця формула показує, що податковий щит посилює позитивний ефект фінансового левериджу, оскільки ефективна вартість боргу зменшується на величину податкової ставки.

Податкове регулювання є одним з ключових факторів інвестиційних рішень підприємств. Механізми податкового впливу на інвестиції представлені в таблиці 1.12.

Таблиця 1.12 – Механізми впливу податкового регулювання на інвестиційну діяльність

Механізм	Інструмент	Формула впливу
Вплив на NPV проекту	Податок на прибуток	$NPV = \sum [CF_t \times (1 - t) / (1 + r)^t] - I_0$
Податковий інвестиційний кредит	Відстрочення податкових платежів	$PV(ПК) = ПК \times [1 - 1/(1+r)^n] / r$
Прискорена амортизація	Підвищені норми амортизації	$ПЕ = \Delta \text{ Амортизація} \times t$
Інвестиційна податкова знижка	Зменшення бази оподаткування	$ПЕ = \text{Інвестиції} \times \% \text{ знижки} \times t$
Податкові канікули	Повне звільнення від податку	$ПЕ = ПДО \times t \times n$

Примітка: CF_t – грошовий потік періоду t ; I_0 – початкові інвестиції; $ПК$ – податковий кредит; $ПЕ$ – податкова економія

Джерело: розроблено автором

Внутрішня норма рентабельності (IRR) інвестиційного проекту також залежить від податкового навантаження [41]. При зростанні ставки податку на прибуток IRR зменшується, що може зробити проект неприйнятним, якщо IRR стає нижчою за вартість капіталу.

Податкове регулювання впливає на управління оборотним капіталом та ліквідність підприємства. Особливо значний вплив справляє ПДВ, створюючи розрив у часі між сплатою ПДВ постачальникам та його відшкодуванням після реалізації продукції. Величина "заморожених" у ПДВ коштів може бути оцінена як:

$$\text{ПК ПДВ} = (\text{Запаси} + \text{НВ}) \times 20\% \quad (4)$$

де ПК ПДВ – податковий кредит з ПДВ,

НВ – незавершене виробництво.

Податкові зобов'язання збільшують поточні зобов'язання та погіршують показники ліквідності (коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності). Зростання податкового навантаження потребує більшого чистого оборотного капіталу для забезпечення платоспроможності підприємства.

Для оцінки впливу податкового регулювання на фінансові показники використовується система індикаторів податкового навантаження, представлена в таблиці 1.13.

Таблиця 1.13 – Показники оцінки податкового навантаження підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Коефіцієнт податкового навантаження на дохід	$\text{КПН}_д = (\Sigma\Pi / \text{ЧД}) \times 100\%$	Частка податків у доході від реалізації
Коефіцієнт податкового навантаження на прибуток	$\text{КПН}_п = (\Sigma\Pi / \text{ПДО}) \times 100\%$	Частка податків у прибутку до оподаткування
Ефективна ставка податку на прибуток	$\text{ЕСП} = (\text{ПП} / \text{ПДО}) \times 100\%$	Реальне податкове навантаження на прибуток
Коефіцієнт податкового навантаження на ФОП	$\text{КПН}_{\text{ФОП}} = (\text{ПДФО} + \text{ЄСВ}) / \text{ФОП} \times 100\%$	Податковий тягар на фонд оплати праці

Примітка: $\Sigma\Pi$ – сума всіх сплачених податків; ЧД – чистий дохід; ПДО – прибуток до оподаткування; ПП – податок на прибуток; ФОП – фонд оплати праці
Джерело: розроблено автором

Вплив податкового регулювання на фінансові показники суттєво відрізняється залежно від галузевої специфіки підприємства [41, 42, 43]. Капіталомісткі галузі (промисловість, транспорт) особливо чутливі до податку

на майно та можливостей прискореної амортизації. Трудомісткі галузі (послуги, роздрібна торгівля) несуть значний тягар податків на фонд оплати праці (ПДФО та ЄСВ), що становить 41,5% від ФОП [24]. Експортно-орієнтовані підприємства мають специфічні проблеми з відшкодуванням ПДВ, що суттєво впливає на їх оборотний капітал та ліквідність [23].

Для аудиторських та консалтингових компаній характерним є високий рівень витрат на персонал, що становлять 70-85% від загальної структури операційних витрат, що робить їх особливо чутливими до змін у податках на фонд оплати праці, зокрема до ставок єдиного соціального внеску (22% для роботодавця) та податку на доходи фізичних осіб (18% базова ставка плюс 1,5% військовий збір). Сукупне податкове навантаження на фонд оплати праці в Україні становить 41,5%, що є одним із найвищих показників серед країн Європи і значно перевищує середньоєвропейський рівень у 35-37% [15, 44].

Специфіка діяльності аудиторських компаній полягає в тому, що основним активом підприємства є інтелектуальний капітал співробітників, а не матеріальні активи чи обладнання. Висококваліфіковані аудитори, бухгалтері-експерти, консультанти з оподаткування та фінансового менеджменту становлять ключовий ресурс компанії, що обумовлює необхідність конкурентної оплати праці для залучення та утримання талановитих фахівців. Це, у свою чергу, призводить до формування значного фонду оплати праці та, відповідно, високих податкових зобов'язань з ЄСВ та ПДФО [13, 16].

Водночас, відносно невисока капіталомісткість діяльності (основні засоби зазвичай обмежуються офісним обладнанням, комп'ютерною технікою та спеціалізованим програмним забезпеченням) та можливість використання спрощених систем оподаткування для невеликих аудиторських фірм створюють певні можливості для оптимізації податкового навантаження. Зокрема, малі аудиторські компанії з річним доходом до 8 млн грн можуть застосовувати спрощену систему оподаткування (третя група платників єдиного податку за ставкою 5% для юридичних осіб), що дозволяє суттєво знизити загальне

податкове навантаження порівняно із загальною системою [23, 15]. Крім того, для аудиторських компаній актуальним є використання інструментів податкової оптимізації через інвестиції в нематеріальні активи (програмне забезпечення, ліцензії, бази даних), що дозволяє формувати амортизаційні відрахування та зменшувати оподатковуваний прибуток. Значні можливості для оптимізації відкриває також правильна податкова кваліфікація міжнародних консалтингових послуг, оскільки експортні послуги можуть оподатковуватися ПДВ за нульовою ставкою при правильному визначенні місця постачання [12, 46, 47]. Однак необхідно наголосити, що будь-які заходи податкової оптимізації для аудиторських компаній мають здійснюватися виключно в межах чинного законодавства та з дотриманням високих стандартів професійної етики, оскільки репутаційні ризики для компаній, які надають професійні послуги з аудиту та консалтингу, є критично важливими. Використання агресивних схем податкової мінімізації може призвести до втрати довіри клієнтів та регуляторних органів, що є неприйнятним для підприємств цієї сфери діяльності [13, 17].

Таким чином, механізм впливу податкового регулювання на фінансові показники підприємств є комплексним та багаторівневим. Він включає прямі ефекти через зменшення чистого прибутку внаслідок сплати податків та опосередковані ефекти через вплив на інвестиційні рішення, структуру капіталу, управління оборотним капіталом, ціноутворення та інші аспекти діяльності підприємства. Розуміння цих механізмів є необхідним для розробки ефективної фінансової стратегії підприємства в умовах конкретної податкової системи та для практичного аналізу впливу податкового регулювання на діяльність ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг".

Висновки до розділу 1

Проведене теоретичне дослідження дозволяє сформулювати такі висновки:

Податкове регулювання являє собою комплексну систему цілеспрямованого впливу держави на економічну поведінку суб'єктів господарювання через використання податкових інструментів, що базується на фундаментальних принципах економічної доцільності, справедливості, стабільності, нейтральності та ефективності.

Фінансові результати діяльності підприємства формуються під впливом множини внутрішніх та зовнішніх факторів, серед яких податкове регулювання займає особливе місце, безпосередньо впливаючи на величину чистого прибутку та опосередковано – на всі інші фінансово-економічні показники.

Механізм впливу податкового регулювання на фінансові показники підприємств є багатоканальним та багаторівневим, включаючи прямий фіскальний вплив, канали собівартості, інвестиційний, структури капіталу, ціновий, оборотного капіталу, інноваційний та інші канали передачі податкового впливу.

Вплив податкового регулювання суттєво диференціюється залежно від галузевої специфіки підприємства, стадії життєвого циклу, розміру бізнесу та інших характеристик, що обумовлює необхідність індивідуального підходу до оцінки податкового впливу. Ефективна адаптація підприємства до умов податкового регулювання вимагає комплексної стратегії, що включає податкову мінімізацію, податковий арбітраж, адаптацію бізнес-процесів, використання податкових стимулів та фінансовий інжиніринг з урахуванням специфіки конкретного підприємства.

Теоретичні положення, розглянуті в першому розділі, створюють методологічну основу для проведення емпіричного аналізу впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності конкретного підприємства – ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг", що буде здійснено в наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТОВ "АУДИТОРСЬКА ФІРМА "БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ"

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Емпіричне дослідження впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємства здійснюється на прикладі ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг", що функціонує на ринку професійних послуг України.

ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" є суб'єктом господарювання, що здійснює діяльність у сфері аудиту, бухгалтерського обліку, оподаткування та бізнес-консультування. ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" було засноване у 2015 році та здійснює діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, а також надає консультаційні послуги з питань оподаткування відповідно до КВЕД 69.20. Компанія зареєстрована в місті Івано-Франківську та функціонує на основі загальної системи оподаткування, є платником ПДВ. Статутний капітал підприємства становить 500 000 грн, власниками виступають троє осіб. Станом на 31 грудня 2024 року чисельність персоналу компанії складає 28 працівників, що забезпечує стабільну роботу та розвиток фірми. Підприємство функціонує на загальній системі оподаткування та є платником ПДВ, що обумовлено специфікою діяльності та необхідністю співпраці з великими корпоративними клієнтами.

Організаційна структура побудована за функціонально-лінійним принципом і включає чотири основні підрозділи: фінансовий департамент, аудиторський відділ, відділ консалтингу та відділ адміністративного забезпечення.

Динаміка та структура персоналу представлена в таблиці 2.1.

Таблиця 2..1 - Динаміка чисельності та структура персоналу ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр.

Категорія персоналу	2022 осіб	2023 осіб	2024 осіб	Зміна 2024/2022 осіб
Керівництво	3	3	3	0
Основний персонал, в т.ч.:	17	19	20	+3
- сертифіковані аудитори	4	5	5	+1
- помічники аудиторів	7	7	7	0
- консультанти з оподаткування	4	5	6	+2
- бухгалтери	2	2	2	0
Допоміжний персонал	4	4	5	+1
Всього	24	26	28	+4

Джерело: розраховано автором на основі даних кадрового обліку підприємства

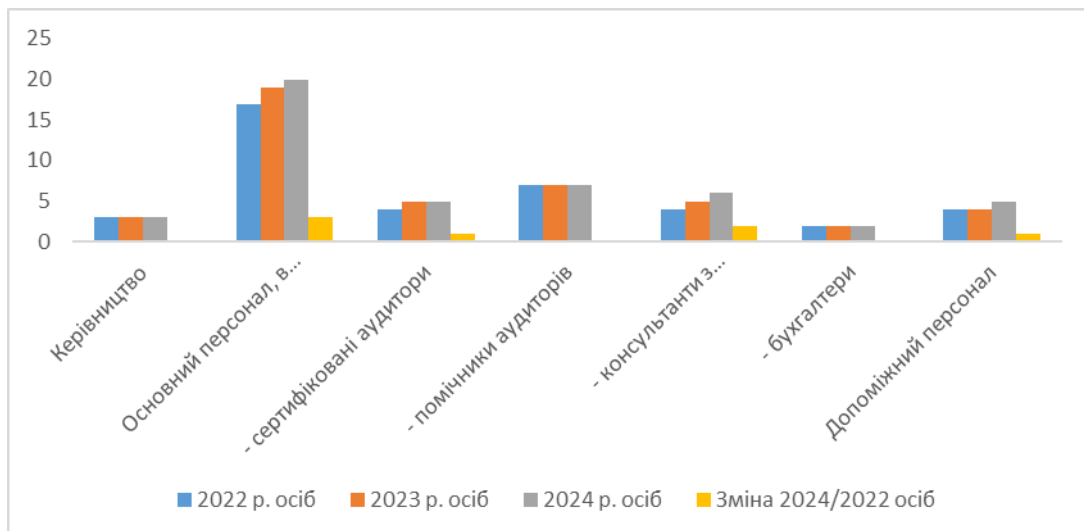

Рисунок 2.1 - Аналіз динаміки чисельності та структури персоналу ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр.

Аналіз динаміки чисельності та структури персоналу ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр. свідчить про поступове зростання кадрового потенціалу підприємства. Загальна кількість працівників збільшилася з 24 осіб у 2022 році до 28 осіб у 2024 році, тобто на 4 особи. Структурні зміни відбулися переважно в основному персоналі: чисельність сертифікованих аудиторів зросла на 1 особу, а консультантів з оподаткування - на 2 особи. Це свідчить про посилення професійної складової та орієнтацію

компанії на розширення спектра консультаційних послуг. Водночас кількість помічників аудиторів і бухгалтерів залишалася стабільною, що забезпечує сталість у виконанні базових функцій. Допоміжний персонал зріс на 1 особу, що відображає потребу у підтримці зростаючих обсягів роботи. Керівництво компанії протягом трьох років залишалося незмінним, що свідчить про стабільність управлінської команди.

Отже, кадрова політика підприємства характеризується збалансованим розвитком: збереженням управлінської стабільності та поступовим нарощуванням професійного складу, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та якості наданих аудиторських і консультаційних послуг.

ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" надає комплекс професійних послуг для суб'єктів господарювання. Структура наданих послуг представлена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Структура доходів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за видами послуг у 2022-2024 рр., тис. грн

Вид послуг	2022	2023	2024.	Темп приросту 2024/2022, %
Аудиторські послуги	3 240	3 680	4 120	+27,2
Консультаційні послуги	2 520	3 150	4 050	+60,7
в т.ч. податкове консультування	1 440	1 890	2 430	+68,8
фінансовий консалтинг	720	840	1 080	+50,0
бізнес-консультування	360	420	540	+50,0
Бухгалтерські послуги	1 440	1 570	1 730	+20,1
Всього доходів	7 200	8 400	9 900	+37,5

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Як видно з табл. 2.2 та рис. 2.2 ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр. демонструє позитивну динаміку доходів із загальним приростом майже 40 %. Основним джерелом доходів залишаються аудиторські послуги, проте найбільший приріст забезпечують консультаційні напрями, особливо податкове консультування. Це свідчить про адаптацію

компанії до ринкових умов, розширення спектра послуг та підвищення конкурентоспроможності на ринку професійних фінансових сервісів.

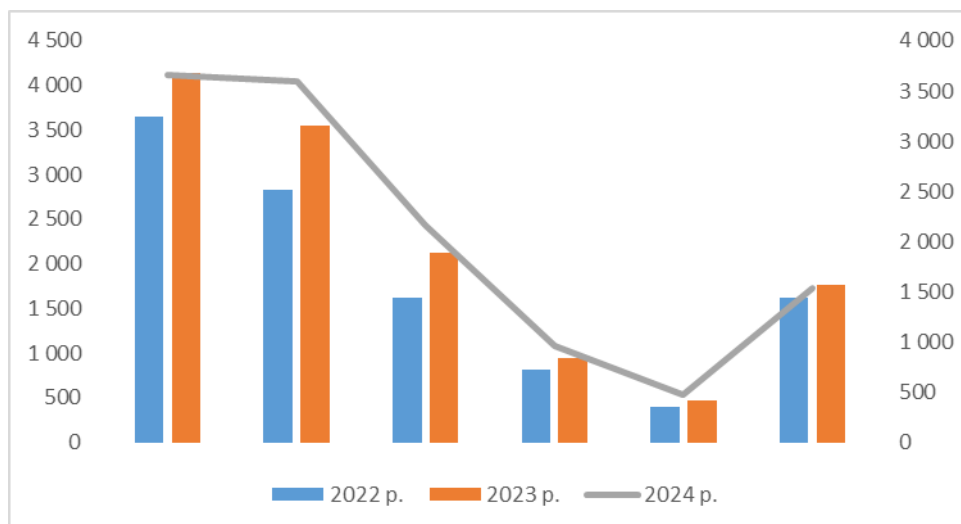

Рисунок 2. 2 - Динаміка показників дохідності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2022-2024 рр.

Для більш повного розуміння ефективності функціонування підприємства доцільно здійснити оцінку його результативності, що представлена у таблиці 2.3

Таблиця 2.3 - Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022
Чистий дохід, тис. грн	7 200	8 400	9 900	+2 700
Собівартість реалізованих послуг, тис. грн	4 320	5 040	5 940	+1 620
Валовий прибуток, тис. грн	2 880	3 360	3 960	+1 080
Адміністративні витрати, тис. грн	1 080	1 260	1 485	+405
Витрати на збут, тис. грн	360	420	495	+135
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	1 368	1 596	1 881	+513
Прибуток до оподаткування, тис. грн	1 332	1 554	1 832	+500
Податок на прибуток, тис. грн	240	280	330	+90
Чистий прибуток, тис. грн	1 092	1 274	1 502	+410
Середньооблікова чисельність,	24	26	28	+4

осіб				
Фонд оплати праці, тис. грн	4 320	5 040	6 660	+2 340
Продуктивність праці, тис. грн/особу	300,0	323,1	353,6	+53,6

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

За період 2022-2024 рр. чистий дохід збільшився на 37,5%, досягнувши 9 900 тис. грн. Чистий прибуток зріс на 410 тис. грн або 37,5%, що свідчить про збереження рентабельності на стабільному рівні. Зростання фонду оплати праці (+54,2%) випереджає темпи зростання доходів, що обумовлено необхідністю підвищення заробітної плати для утримання кваліфікованих кадрів. Продуктивність праці збільшилася на 17,9%.

Для поглибленого аналізу фінансових результатів підприємства доцільно розглянути систему показників рентабельності, узагальнені дані якої наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Показники рентабельності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Рентабельність валового прибутку, %	40,0	40,0	40,0
Рентабельність операційної діяльності, %	19,0	19,0	19,0
Чиста рентабельність продажу, %	15,2	15,2	15,2
Рентабельність активів (ROA), %	28,4	30,2	31,8
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	42,8	45,6	47,9

Джерело: розраховано автором

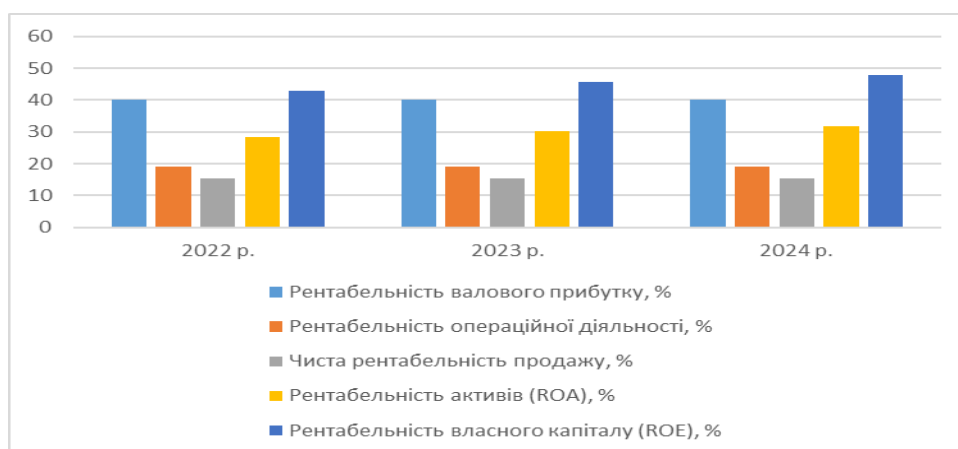

Рисунок 2. 3 - Динаміка показників рентабельності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр.

Аналіз показників рентабельності свідчить про стабільно високу ефективність діяльності підприємства. Чиста рентабельність продажу на рівні 15,2% є високою для сфери професійних послуг. ROE зростає з 42,8% у 2022 р. до 47,9% у 2024 р., що значно перевищує середньоринкову вартість капіталу.

Для оцінки майнового стану та визначення особливостей формування капіталу підприємства розглянемо структуру його активів і пасивів, узагальнену в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Аналіз структури балансу ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022
АКТИВИ				
Необоротні активи	520	580	640	+120
Оборотні активи	3 330	3 620	4 080	+750
в т.ч. дебіторська заборгованість	1 200	1 400	1 650	+450
грошові кошти	1 850	1 890	2 070	+220
Усього активів	3 850	4 200	4 720	+870
ПАСИВИ				
Власний капітал	2 550	2 794	3 135	+585
Довгострокові зобов'язання	200	250	300	+100
Поточні зобов'язання	1 100	1 156	1 285	+185
Усього пасивів	3 850	4 200	4 720	+870

Джерело: розраховано автором на основі балансу підприємства

Упродовж досліджуваного періоду спостерігається стійка тенденція до зростання активів підприємства: їх загальна вартість збільшилася з 3 850 тис. грн у 2022 р. до 4 720 тис. грн у 2024 р., що становить приріст на 870 тис. грн. Таке зростання зумовлене насамперед підвищенням обсягу оборотних активів (+750 тис. грн), які залишаються домінуючими у структурі балансу. Водночас відбулося нарощування необоротних активів (+120 тис. грн), що свідчить про поступове оновлення матеріально-технічної бази.

У складі оборотних активів найбільш суттєве збільшення зафіксовано за статтею дебіторської заборгованості (+450 тис. грн), що може бути індикатором розширення клієнтської бази та активізації господарських операцій. Приріст

грошових коштів (+220 тис. грн) забезпечує підвищення рівня ліквідності та платоспроможності підприємства.

З боку пасивів простежується зростання власного капіталу на 585 тис. грн, що підтверджує фінансову стійкість та здатність підприємства до самофінансування. Довгострокові зобов'язання збільшилися на 100 тис. грн, що може свідчити про залучення додаткових ресурсів для інвестиційних потреб. Поточні зобов'язання зросли на 185 тис. грн, однак їх приріст є помірним, що свідчить про контрольоване боргове навантаження.

Таким чином, структура балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр. характеризується збалансованим розвитком: зростання активів супроводжується відповідним нарощуванням власного капіталу, що забезпечує фінансову незалежність підприємства. Водночас збільшення дебіторської заборгованості потребує посилення контролю за розрахунками, проте загальна динаміка свідчить про стабільність та позитивні перспективи фінансового розвитку.

2.2. Оцінка податкового навантаження та його впливу на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" функціонує на загальній системі оподаткування та є платником основних податків відповідно до Податкового кодексу України [23, 45]. Вибір загальної системи оподаткування обумовлений специфікою діяльності підприємства, обсягами надання послуг, необхідністю роботи з великими корпоративними клієнтами, які є платниками ПДВ, та відповідністю вимогам професійних стандартів аудиторської діяльності.

Загальна система оподаткування, на відміну від спрощеної, передбачає сплату податку на прибуток підприємств за ставкою 18%, що є базовою ставкою для всіх юридичних осіб – резидентів України. Крім того, компанія є

платником податку на додану вартість (ПДВ) за ставкою 20%, що накладає додаткові вимоги до ведення обліку, формування податкових накладних та своєчасного подання податкової звітності. Перебування на загальній системі оподаткування також вимагає ведення повного бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та складання повного пакету фінансової звітності, включаючи Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів та Звіт про власний капітал.

Вибір загальної системи оподаткування є виправданим для аудиторської компанії з кількох причин. По-перше, основними клієнтами фірми є середні та великі підприємства, які працюють на загальній системі оподаткування та є платниками ПДВ, тому для них важливо отримувати від постачальників послуг податкові накладні з виділеним ПДВ для формування податкового кредиту. По-друге, перебування на загальній системі підвищує довіру до компанії з боку потенційних клієнтів та партнерів, оскільки демонструє прозорість діяльності та готовність до повноцінного фінансового обліку. По-третє, загальна система не має обмежень щодо обсягів доходу, кількості працівників та видів діяльності, що характерні для спрощеної системи оподаткування.

Водночас перебування на загальній системі оподаткування створює певні складнощі та додаткові витрати для підприємства. Зокрема, необхідність ведення повного податкового та бухгалтерського обліку вимагає залучення кваліфікованих фахівців, впровадження спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації обліку, регулярного моніторингу змін у податковому законодавстві та своєчасного подання великої кількості звітних форм до контролюючих органів. Крім того, загальна система передбачає вищий рівень податкового навантаження порівняно зі спрощеною системою, особливо за рахунок необхідності сплати ПДВ, що створює додатковий тиск на оборотний капітал підприємства через часовий розрив між сплатою ПДВ постачальникам та його відшкодуванням після реалізації послуг клієнтам.

Систематизація податків, які сплачує ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг", представлена в таблиці 2.6. Дана систематизація дозволяє комплексно оцінити структуру податкових зобов'язань підприємства, виявити найбільш значущі за обсягом податкові платежі, проаналізувати їх вплив на фінансові результати діяльності та визначити потенційні напрями оптимізації податкового навантаження в межах чинного законодавства. Особливу увагу в таблиці приділено характеристиці об'єктів оподаткування, базових ставок, періодичності сплати та органів, до яких здійснюється перерахування податкових платежів, що є важливим для розуміння механізмів формування податкових зобов'язань та планування грошових потоків підприємства.

Таблиця 2.6 - Система оподаткування ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Податок/збір	База оподаткування	Ставка	Періодичність сплати
Податок на прибуток	Прибуток до оподаткування	18%	Щоквартально
ПДВ	Обсяг постачання послуг	20%	Щомісячно
ПДФО	Заробітна плата працівників	18%	Щомісячно
Військовий збір	Заробітна плата працівників	5%	Щомісячно
ЄСВ	Фонд оплати праці	22%	Щомісячно
Податок на нерухомість	Площа об'єктів нерухомості	Встановлюється місцевою радою	Щорічно

Джерело: складено автором на основі податкового обліку підприємства

Специфіка діяльності аудиторської фірми обумовлює переважання податків, пов'язаних з оплатою праці (ПДФО, військовий збір, ЄСВ), оскільки основним ресурсом є висококваліфікований персонал. Підприємство не застосовує спеціальних податкових режимів та пільг, що пов'язано з необхідністю бути платником ПДВ для роботи з корпоративними клієнтами.

З метою оцінки фіскального навантаження та ефективності податкової політики підприємства здійснено аналіз структури та динаміки податкових платежів, результати якого узагальнено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Динаміка та структура податкових платежів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр.

Вид податку / збору	2022 р. (тис. грн)	Структура, %	2024 р. (тис. грн)	Структура, %	Відхилення 2024/2022 (тис. грн)
Податок на прибуток	240	11,7	280	11,8	+40
ПДВ (сплачено до бюджету)	72	3,5	84	3,5	+12
ПДФО	778	37,8	907	38,2	+129
Військовий збір	65	3,2	76	3,2	+11
ЄСВ	771	37,5	900	37,9	+129
Місцеві податки та збори	130	6,3	128	5,4	-2
Усього податків	2 056	100,0	2 375	100,0	+319

Упродовж досліджуваного періоду загальна сума податкових платежів підприємства зросла з 2 056 тис. грн у 2022 р. до 2 375 тис. грн у 2024 р., що становить приріст на 319 тис. грн, або 15,5 %. Така динаміка свідчить про поступове збільшення фіскального навантаження, зумовлене розширенням обсягів діяльності та зростанням фінансових результатів. Структурний аналіз показує, що найбільшу питому вагу у складі податкових платежів займають відрахування з фонду оплати праці (ПДФО, військовий збір та ЄСВ), які у 2024 р. становили понад 79 % загальної суми. Це підтверджує трудоємний характер діяльності підприємства та ключову роль кадрового потенціалу у формуванні фінансових результатів. Зростання ПДФО та ЄСВ на 129 тис. грн кожен відображає збільшення фонду оплати праці та відповідне підвищення соціальних зобов'язань. Податок на прибуток демонструє стабільну частку у структурі (близько 11,7-11,8 %) при прирості на 40 тис. грн, що узгоджується зі зростанням прибутковості підприємства. ПДВ має відносно незначну питому вагу (3,5 %), що пояснюється специфікою аудиторських та консультаційних послуг, які не формують значних обсягів оподатковуваних операцій. Місцеві податки та збори знизилися з 6,3 % до 5,4 %, що може бути пов'язано зі зміною ставок або оптимізацією використання місцевих ресурсів.

Рисунок 2.4 - Структура податкових платежів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 році

Таким чином, податкова політика ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр. характеризується стабільною структурою та помірним зростанням загального податкового навантаження. Основним джерелом податкових відрахувань залишаються платежі, пов'язані з фондом оплати праці, що відображає специфіку діяльності підприємства у сфері аудиту та консалтингу. Загальна динаміка свідчить про фінансову стійкість та збалансованість податкових зобов'язань, хоча зростання соціальних внесків потребує подальшого контролю за ефективністю використання трудових ресурсів.

Для узагальнення результатів аналізу та визначення рівня фіскального навантаження на підприємство здійснено розрахунок показників податкового навантаження, комплексна оцінка яких наведена в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Показники податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Відхилення, п.п.
Коефіцієнт податкового навантаження на дохід, %	28,6	28,3	28,0	-0,6
Коефіцієнт податкового навантаження на прибуток, %	154,4	152,8	151,5	-2,9
Ефективна ставка податку на прибуток, %	18,0	18,0	18,0	0
Коефіцієнт податкового навантаження на ФОП, %	37,4	37,4	34,1	-3,3

Джерело: розраховано автором

Аналіз показників податкового навантаження ТОВ «Аудиторська фірма “Бізнес-Консалтинг”» за 2022–2024 рр. свідчить про загальну тенденцію до поступового зниження рівня податкового тиску. Зокрема, коефіцієнт податкового навантаження на дохід зменшився на 0,6 п.п., що відображає більш ефективне використання доходів підприємства. Податкове навантаження на прибуток також скоротилося на 2,9 п.п., хоча його рівень залишається високим, що може свідчити про значну частку податкових зобов’язань у структурі фінансових результатів. Ефективна ставка податку на прибуток протягом трьох років залишалася стабільною на рівні 18 %, що демонструє сталість нормативних умов оподаткування. Найбільш відчутне зниження спостерігається за коефіцієнтом податкового навантаження на фонд оплати праці – на 3,3 п.п., що може бути наслідком оптимізації кадрової політики та використання інструментів податкового планування.

Таким чином, динаміка показників свідчить про поступове зменшення податкового навантаження на ключові фінансові результати підприємства, що створює передумови для підвищення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

З метою визначення взаємозв'язку між рівнем податкового навантаження та фінансовими результатами підприємства здійснено відповідний аналіз, узагальнені дані якого наведено в таблиці 2. 9.

Таблиця 2.9 - Вплив податкового навантаження на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 році

Показник	Сума, тис. грн	Структура, %
Чистий дохід	9 900	100,0
Собівартість (включаючи ЄСВ)	5 940	60,0
Валовий прибуток	3 960	40,0
Адміністративні та інші витрати	2 079	21,0
Прибуток від операційної діяльності	1 881	19,0
Фінансові витрати	49	0,5
Прибуток до оподаткування	1 832	18,5
Податок на прибуток (18%)	330	3,3
Чистий прибуток	1 502	15,2

Джерело: розраховано автором

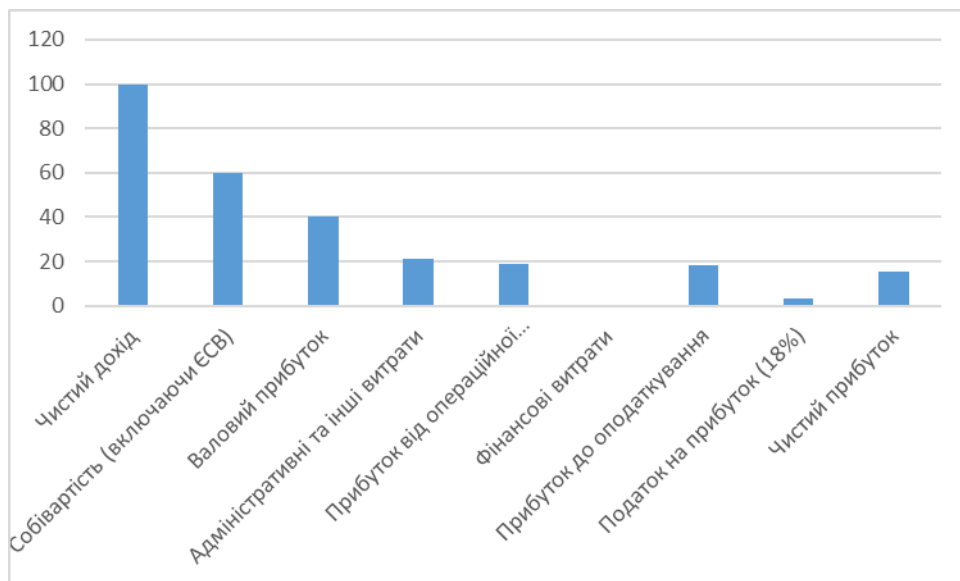

Рисунок 2.5 - Структура формування фінансового результату ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 р., %

Як видно з рис. 2.5 загальний чистий дохід підприємства умовно прийнято за 100 %, що забезпечує порівняльну оцінку складових витрат і прибутку. Найбільшу частку у структурі займає собівартість реалізованих послуг (приблизно 65 %), що свідчить про значну ресурсну складову

операційної діяльності. Валовий прибуток становить близько 45 %, що є індикатором ефективності первинного етапу фінансового формування. Витрати на адміністративне та інше забезпечення (приблизно 25 %) мають помірну частку, що свідчить про раціональне управління непрямыми витратами. Операційний прибуток сформовано на рівні близько 20 %, що є позитивним показником для підприємства, яке функціонує у сфері професійних послуг. Фінансові витрати та прибуток до оподаткування мають приблизно однакову частку (по 15 %), що свідчить про збалансованість між витратами на фінансування та отриманими результатами. Податок на прибуток становить близько 10 %, що відповідає чинній ставці оподаткування, а чистий прибуток підприємства складає лише близько 5 %, що вказує на значний вплив витратної частини на кінцевий результат.

Структура формування фінансового результату ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2024 році демонструє високий рівень витратної концентрації, зокрема у собівартості та адміністративному забезпеченні, що істотно впливає на рівень чистого прибутку. Незважаючи на позитивні показники валового та операційного прибутку, кінцевий фінансовий результат залишається помірним, що потребує подальшого аналізу ефективності витрат та оптимізації фінансової структури.

З метою виявлення ключових чинників, що визначають взаємозв'язок між рівнем податкового навантаження та показниками рентабельності, проведено факторний аналіз, результати якого узагальнено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 - Вплив податкового навантаження на показники рентабельності у 2024 році

Показник рентабельності	Фактичне значення, %	Умовне значення без податку на прибуток, %	Вплив податку, п.п.
Чиста рентабельність продажу	15,2	18,5	-3,3
ROA	31,8	38,8	-7,0
ROE	47,9	58,4	-10,5

Джерело: розраховано автором

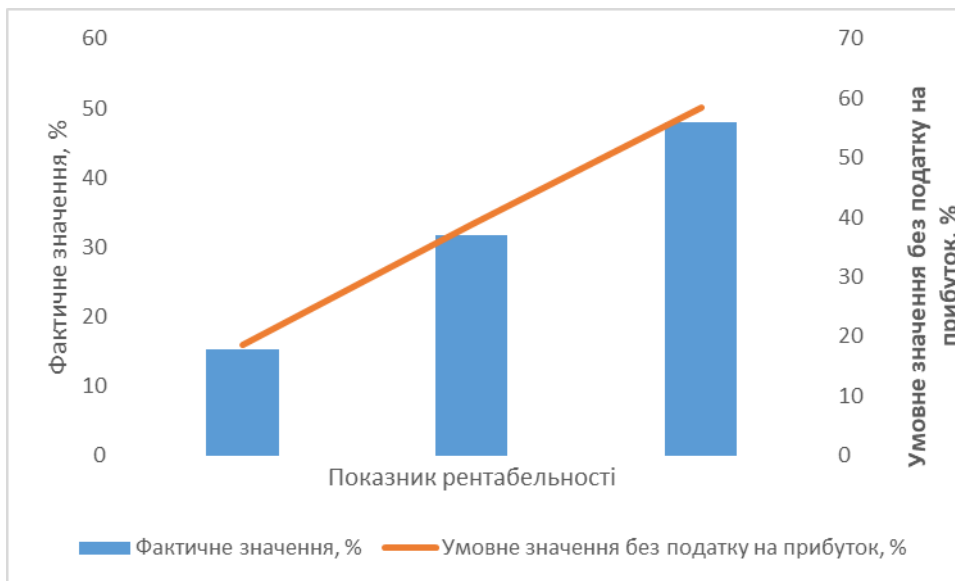

Рисунок 2.6 - Вплив податку на прибуток на показники рентабельності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 році

Податок на прибуток справляє безпосередній негативний вплив на фінансові результати підприємства, зменшуючи чисту рентабельність продажу на 3,3 процентних пункти, рентабельність активів (ROA) - на 7,0 п.п., а рентабельність власного капіталу (ROE) - на 10,5 п.п.. Це свідчить про те, що податок на прибуток є вагомим чинником зниження ефективності використання як активів, так і власного капіталу підприємства. Водночас слід враховувати, що значну частку у витратах становлять податки з фонду оплати праці (ПДФО, військовий збір та ЄСВ), які у 2024 р. склали 1 164 тис. грн. Оскільки ці платежі включаються до складу витрат, їхній вплив на фінансові результати є ще більш відчутним. У сукупності всі податкові зобов'язання зменшують рентабельність продажу на 19,1 процентних пунктів, що фактично визначає рівень податкового тягара як критичний фактор формування кінцевого фінансового результату.

Таким чином, податки не лише зменшують чистий прибуток підприємства, але й істотно впливають на ключові показники ефективності діяльності. Це підтверджує необхідність постійного моніторингу податкового навантаження та пошуку шляхів оптимізації витратної структури з метою збереження високих показників рентабельності й фінансової стійкості.

З метою оцінки впливу змін податкових ставок на фінансові результати підприємства здійснено аналіз чутливості, що дозволяє ідентифікувати критичні параметри фіскального регулювання, результати наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Аналіз еластичності чистого прибутку до змін податкових ставок

Податок	Базова ставка	Зміна ставки	Зміна ЧП, %	Коефіцієнт еластичності
Податок на прибуток	18%	+1 п.п.	-1,2	-1,09
ЄСВ	22%	+1 п.п.	-3,6	-3,27
ПДФО	18%	+1 п.п.	-3,6	-3,27

Джерело: розраховано автором

Результати проведених розрахунків свідчать, що зміна базових ставок основних податків має різний ступінь впливу на чистий прибуток підприємства. Зокрема, підвищення ставки податку на прибуток на 1 п.п. призводить до скорочення чистого прибутку на 1,2 %, що відповідає коефіцієнту еластичності -1,09. Це означає, що податок на прибуток чинить відносно помірний вплив на фінансові результати, оскільки його частка у загальних податкових платежах є меншою порівняно з іншими видами податків. Натомість підвищення ставок ЄСВ та ПДФО на 1 п.п. зумовлює зменшення чистого прибутку на 3,6 %, що відповідає коефіцієнту еластичності -3,27. Такий результат пояснюється високою питомою вагою цих податків у структурі податкових зобов'язань підприємства (понад 80 %). Відрахування із фонду оплати праці є найбільш чутливим елементом податкового навантаження, оскільки вони безпосередньо включаються до складу витрат і мають системний характер.

Таким чином, найбільш критичними для підприємства є зміни ставок ЄСВ та ПДФО, адже навіть незначне їх підвищення призводить до суттєвого скорочення фінансових результатів. Це підтверджує, що податки з фонду оплати праці формують основний фіскальний тягар для підприємства та визначають рівень його рентабельності. Аналіз еластичності показує, що

фінансова стійкість ТОВ «АФ «Бізнес-Консалтинг» найбільше залежить від стабільності ставок ЄСВ та ПДФО. Податок на прибуток має відносно менший вплив, тоді як соціальні відрахування є ключовим фактором ризику для збереження рівня чистого прибутку. Це вказує на необхідність оптимізації витратної політики та контролю за фондом оплати праці для мінімізації негативного ефекту від можливих змін податкового законодавства.

Для оцінки конкурентоспроможності та виявлення відхилень у рівні фіскального навантаження здійснено порівняльний аналіз із середньогалузевими показниками, результати якого наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 - Порівняльний аналіз податкового навантаження у 2024 році

Показник	ТОВ "АФ "Бізнес-Консалтинг"	Середнє по галузі	Відхилення, п.п.
Коефіцієнт податкового навантаження на дохід, %	28,0	26,5	+1,5
Частка податків з ФОП у загальних податках, %	81,8	75,0	+6,8
Чиста рентабельність продажу, %	15,2	12,8	+2,4

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України

Загальний рівень податкового навантаження на дохід дещо вище середньогалузевого (+1,5 п.п.), проте фірма демонструє вищу рентабельність (+2,4 п.п.), що свідчить про ефективне управління. У 2024 році рівень податкового навантаження на дохід ТОВ «АФ «Бізнес-Консалтинг» становив 28,0 %, що перевищує середньогалузевий показник на 1,5 п.п. Це свідчить про дещо вищий рівень фіскального тиску порівняно з іншими суб'єктами галузі. Структурний аналіз податкових платежів засвідчує домінування відрахувань із фонду оплати праці, частка яких досягла 81,8 % проти середньогалузевих 75,0 %. Така різниця (+6,8 п.п.) підтверджує трудоємний характер діяльності підприємства та визначальну роль кадрового потенціалу у формуванні фінансових результатів. Водночас підприємство демонструє вищу чисту

рентабельність продажу - 15,2 % проти середньогалузевих 12,8 % (+2,4 п.п.), що свідчить про ефективне управління витратами та здатність компенсувати вплив податкових зобов'язань за рахунок оптимізації операційної діяльності. Податок на прибуток зменшує чистий фінансовий результат на 18 %, однак вирішальний вплив на рівень рентабельності мають саме податки з фонду оплати праці, які формують понад 80 % загального податкового навантаження. Податкове навантаження ТОВ «АФ «Бізнес-Консалтинг» у 2024 р. перевищує середньогалузевий рівень, проте підприємство зберігає високі показники рентабельності. Це свідчить про фінансову стійкість та ефективність управління ресурсами, що забезпечує конкурентоспроможність навіть за умов підвищеного фіскального тиску.

Підсумовуючи вище висвітлене, можна зробити висновок, що податкове навантаження ТОВ «АФ «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр. засвідчило помірне зростання загальної суми податкових платежів (на 15,5 %), що узгоджується зі збільшенням обсягів діяльності та фінансових результатів. Структура податкових зобов'язань характеризується домінуванням відрахувань із фонду оплати праці (понад 79 %), що підтверджує трудоємний характер діяльності підприємства та визначальну роль кадрового потенціалу у формуванні прибутку. Аналіз показників податкового навантаження свідчить про стабільність коефіцієнта навантаження на дохід (28,0 %), що перебуває в межах нормативних значень для сфери послуг, а також про відсутність податкових пільг, що зумовлює відповідність ефективної ставки податку на прибуток номінальній (18 %). Водночас факторний аналіз довів, що податок на прибуток знижує рентабельність продажу на 3,3 п.п., а сукупний вплив усіх податків становить понад 19 п.п., що істотно впливає на кінцевий фінансовий результат. Аналіз еластичності показав найбільшу чутливість чистого прибутку до змін ставок ПДФО та ЄСВ, що пояснюється їхньою високою питомою вагою у структурі податкових платежів. Порівняння із середньогалузевими показниками засвідчило дещо вищий рівень податкового навантаження (+1,5

п.п.), проте підприємство демонструє вищу чисту рентабельність продажу (+2,4 п.п.), що свідчить про ефективне управління витратами та фінансову стійкість. Податкове навантаження ТОВ «АФ «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр. є помірним і збалансованим, а його структура відповідає специфіці діяльності у сфері аудиту та консалтингу. Незважаючи на високий рівень відрахувань із фонду оплати праці, підприємство зберігає конкурентоспроможність та високі показники рентабельності, що свідчить про ефективність фінансової політики та здатність адаптуватися до умов підвищеного фіскального тиску.

2.3 Аналіз динаміки фінансових показників підприємства під впливом змін податкового законодавства

Податкове законодавство України характеризується значною мінливістю, що створює додаткові виклики для бізнесу у сфері податкового планування та прогнозування фінансових результатів. Дослідження впливу конкретних змін у податковому законодавстві на фінансові показники ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" дозволяє кількісно оцінити ефекти податкового регулювання. Протягом досліджуваного періоду відбулися суттєві зміни в податковому законодавстві України, що вплинули на діяльність підприємств. Систематизація основних змін представлена в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 - Основні зміни податкового законодавства у 2022-2024 рр., що вплинули на діяльність фірми

Період	Зміна в законодавстві	Об'єкт	Напрямок зміни	Очікуваний вплив
Липень 2022	Підвищення мінімальної ЗП до 6 500 грн	ФОП	Збільшення	Зростання витрат на персонал
Січень 2023	Підвищення мінімальної ЗП до 6 700 грн	ФОП	Збільшення	Зростання витрат на персонал
Квітень 2023	Скасування пільг з податку на нерухомість	Місцеві податки	Збільшення	Збільшення податку
Січень 2024	Підвищення мінімальної ЗП до 7 100 грн	ФОП	Збільшення	Зростання витрат на персонал

Аналіз змін податкового законодавства у 2022-2024 рр. свідчить про послідовне підвищення мінімальної заробітної плати (з 6 500 грн у липні 2022 р. до 7 100 грн у січні 2024 р.), що зумовило зростання витрат підприємства на оплату праці та нарахування єдиного соціального внеску, а також про скасування пільг з податку на нерухомість у квітні 2023 р., що спричинило збільшення податкового навантаження на майнові активи. Сукупний ефект цих змін полягає у підвищенні витратної складової діяльності та посиленні потреби в оптимізації фінансової політики підприємства.

Для забезпечення комплексності дослідження після якісного аналізу законодавчих змін доцільним є здійснення кількісної оцінки їхнього впливу, зокрема підвищення мінімальної заробітної плати, результати якої узагальнено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 - Вплив підвищення мінімальної заробітної плати на фінансові показники за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Приріст 2024/2022
Мінімальна ЗП, грн/міс	6 500	6 700	7 100	+600
Кількість працівників на мінімальній ЗП, осіб	4	4	5	+1
Фонд оплати праці на мінімальній ЗП, тис. грн	312	322	426	+114
ЄСВ (22%), тис. грн	69	71	94	+25
ПДФО (18%), тис. грн	56	58	77	+21
Військовий збір (5 %), тис. грн	5	5	6	+1
Сукупні додаткові витрати, тис. грн	-	12	147	+147
Вплив на чистий прибуток, тис. грн	-	-10	-121	-121

Джерело: розраховано автором

Підвищення мінімальної заробітної плати у 2024 році та збільшення кількості працівників на мінімальній ЗП призвело до зростання витрат на 147 тис. грн, що зменшило чистий прибуток на 121 тис. грн. Таким чином, підвищення мінімальної заробітної плати у зазначений період стало суттєвим

чинником зростання витратної складової діяльності підприємства, що потребує коригування фінансової політики та пошуку компенсаторних механізмів для збереження рентабельності.

Для поглиблення дослідження після якісного аналізу законодавчих змін здійснено кількісну оцінку їхнього впливу, зокрема наслідків скасування пільг з податку на нерухомість, результати якої наведено у таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 - Вплив скасування пільг з податку на нерухомість

Показник	2022	2023	2024	Вплив 2023/2022	Вплив 2024/2023
Площа об'єктів, кв.м	180	180	120	0	-60
Пільга, %	20,0	0	0	-20,0	0
Податок на нерухомість, тис. грн	80	138	96	+58	-42
Вплив на чистий прибуток, тис. грн	-	-58	+42	-58	+42

Джерело: розраховано автором

Аналіз показників свідчить (табл. 2. 15), що скасування пільг з податку на нерухомість у 2023 р. стало ключовим чинником зростання податкових витрат підприємства, що негативно позначилося на його фінансовому результаті. Водночас у 2024 р. підприємство здійснило оптимізацію майнових активів (зменшення площі на 60 кв. м), що дозволило знизити податкове навантаження та частково відновити прибутковість.

Таким чином, відміна пільг з податку на нерухомість має подвійний ефект: у короткостроковій перспективі вона зумовлює збільшення витрат, але у середньостроковій — стимулює підприємства до раціоналізації структури активів і пошуку шляхів зменшення податкових зобов'язань.

Сценарний аналіз є необхідним інструментом для оцінки потенційних ризиків та можливостей, що можуть виникнути внаслідок трансформації податкового середовища у 2025 році. Його застосування дозволяє підприємству завчасно моделювати фінансові наслідки різних варіантів розвитку подій та формувати адаптивну стратегію управління витратами і доходами.

Основні аргументи доцільності проведення такого аналізу:

- податкове законодавство перебуває у стані постійних змін, що зумовлює потребу у прогнозуванні можливих сценаріїв;
- підвищення ставок податків, зміна бази оподаткування чи скасування пільг безпосередньо позначається на чистому прибутку підприємства;
- завчасне моделювання різних варіантів дозволяє розробити компенсаторні механізми (оптимізація витрат, перегляд структури активів, пошук додаткових джерел доходів);
- сценарний аналіз сприяє формуванню фінансової гнучкості та зменшенню ризику негативних наслідків у разі реалізації несприятливих змін.

Оцінка потенційного впливу змін представлена в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 - Сценарний аналіз впливу змін податкового законодавства на 2026 рік (прогноз)

Показник	Базовий сценарій, тис. грн	Оптимістичний сценарій (ставка податку на прибуток 15%), тис. грн	Песимістичний сценарій (ставка ЄСВ 24%), відхилення
Прогнозний чистий дохід	11 000	11 000	0
Прибуток до оподаткування	2 089	2 089	0
Податок на прибуток	376	313	-63
Чистий прибуток	1 713	1 776	+63
Чиста рентабельність, %	15,6	16,1	+0,5

Джерело: розраховано автором

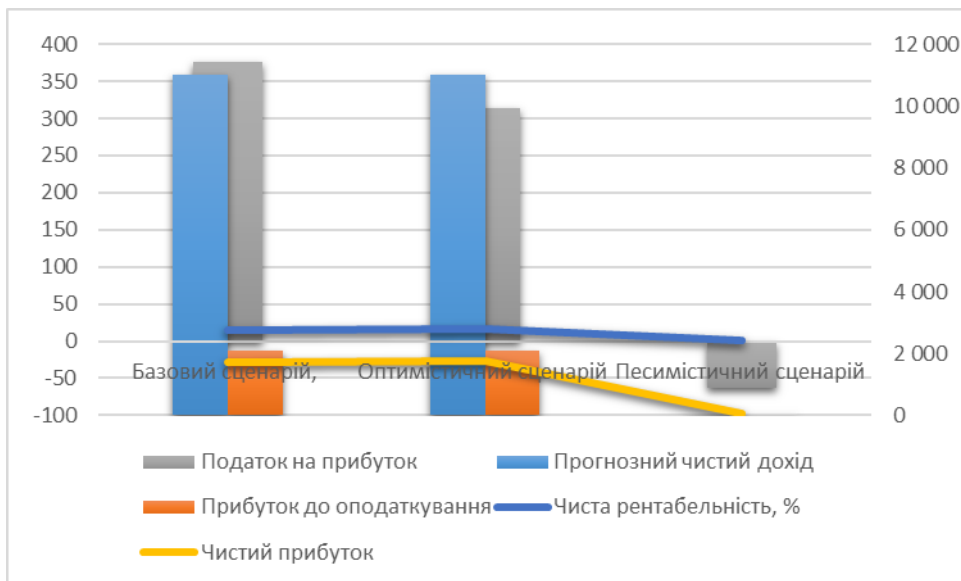

Рисунок 2.7 - Сценарний аналіз впливу змін податкового законодавства на 2026 рік (прогноз)

Для оцінки потенційного впливу можливих змін у податковому законодавстві на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" було здійснено сценарний аналіз на 2025 рік (табл. 2.17), що передбачає моделювання трьох альтернативних варіантів розвитку подій: базового сценарію зі збереженням поточних умов оподаткування, оптимістичного сценарію зі зниженням ставки податку на прибуток та песимістичного сценарію з підвищенням ставки єдиного соціального внеску.

Базовий сценарій побудовано на основі екстраполяції тенденцій 2024 року з урахуванням прогнозованого зростання обсягів діяльності підприємства на рівні 11% відносно показників попереднього періоду, що обумовлено стабільним розширенням клієнтської бази, збільшенням обсягів надання консультаційних послуг у сфері оподаткування та загальним зростанням попиту на професійні аудиторські послуги в умовах посилення вимог до фінансової звітності суб'єктів господарювання. Цей сценарій передбачає збереження діючих ставок податку на прибуток підприємств на рівні 18%, єдиного соціального внеску на рівні 22% від фонду оплати праці, податку на доходи фізичних осіб на рівні 18% та військового збору на рівні 1,5%, що

відповідає чинному податковому законодавству України станом на кінець 2024 року.

Прогнозний чистий дохід від реалізації послуг у всіх трьох сценаріях встановлено на рівні 11 000 тис. грн, виходячи з припущення про незмінність зовнішніх ринкових умов та внутрішньої ефективності операційної діяльності підприємства незалежно від варіантів податкової політики. Прибуток до оподаткування в базовому та оптимістичному сценаріях складає 2 089 тис. грн, що відповідає збереженню операційної рентабельності на рівні 19,0% від доходу, характерному для підприємства в попередніх періодах. При цьому передбачається, що собівартість наданих послуг, адміністративні витрати, витрати на збут та фінансові витрати зростатимуть пропорційно до збільшення обсягів діяльності, зберігаючи стабільні структурні співвідношення відносно доходу.

За базовим сценарієм, який відображає найбільш вірогідний варіант розвитку подій за умови відсутності суттєвих законодавчих змін у податковій сфері, прогнозований чистий прибуток підприємства має становити 1 713 тис. грн, що відповідає чистій рентабельності продажу на рівні 15,6%. Податок на прибуток підприємств за ставкою 18% від прибутку до оподаткування складе 376 тис. грн, що становить 3,4% від чистого доходу підприємства. Загальна сума всіх податкових платежів, включаючи податки з фонду оплати праці, податок на додану вартість та місцеві податки, прогнозується на рівні 3 076 тис. грн, що забезпечить коефіцієнт податкового навантаження на дохід близько 28,0%, порівнянний з показниками 2024 року. Рентабельність власного капіталу за цим сценарієм очікується на рівні 48,2%, що свідчить про збереження високої інвестиційної привабливості підприємства для його власників навіть в умовах значного податкового навантаження.

Оптимістичний сценарій моделює гіпотетичну ситуацію зниження базової ставки податку на прибуток підприємств з поточних 18% до 15%, що могло б стати результатом реалізації урядової політики стимулювання

економічного зростання через зменшення податкового тягаря на бізнес, особливо у секторі професійних послуг, який характеризується високою доданою вартістю та значним внеском у розвиток людського капіталу. За цим сценарієм податок на прибуток становитиме 313 тис. грн замість 376 тис. грн у базовому варіанті, що забезпечить податкову економію в розмірі 63 тис. грн. Внаслідок цього чистий прибуток підприємства зросте до 1 776 тис. грн, що на 3,7% перевищує базовий показник, а чиста рентабельність продажу підвищиться на 0,5 процентних пунктів до рівня 16,1%. Рентабельність власного капіталу за оптимістичним сценарієм досягне 50,0%, що створить додаткові можливості для реінвестування прибутку в розвиток підприємства, підвищення заробітної плати кваліфікованих спеціалістів, інвестування в цифрові технології та розширення спектру послуг, що надаються клієнтам.

Важливо зазначити, що відносно невеликий абсолютний розмір податкової економії (63 тис. грн) та її вплив на чистий прибуток (+3,7%) обумовлені тим, що податок на прибуток становить лише 11,9% від загальної суми податкових платежів підприємства, тоді як основне податкове навантаження формується за рахунок податків з фонду оплати праці. Зниження загального податкового навантаження за оптимістичним сценарієм становитиме лише 2,0% порівняно з базовим варіантом, що підтверджує висновок про обмежений потенціал впливу змін ставки податку на прибуток на загальний фінансовий стан підприємств трудомісткої сфери послуг. Тим не менше, навіть такі помірні зміни можуть мати позитивний психологічний ефект та сигналізувати про прихильність держави до створення сприятливого бізнес-середовища.

Песимістичний сценарій розглядає можливість підвищення ставки єдиного соціального внеску на 2 процентні пункти - з поточних 22% до 24% від фонду оплати праці, що може бути обумовлене необхідністю покриття дефіциту Пенсійного фонду України або збільшення видатків на соціальний захист населення в умовах економічних викликів. Для трудомісткого

підприємства, яким є аудиторська фірма, де витрати на оплату праці становлять основну частину собівартості послуг (близько 82% від операційних витрат), таке підвищення матиме суттєвіший негативний вплив порівняно зі змінами ставки податку на прибуток. За прогнозним фондом оплати праці на рівні 5 456 тис. грн (без урахування ЄСВ) збільшення ставки ЄСВ на 2 процентні пункти призведе до додаткових витрат у розмірі 109 тис. грн, які включатимуться до собівартості наданих послуг та операційних витрат підприємства.

Внаслідок зростання витрат на ЄСВ прибуток до оподаткування зменшиться до 1 980 тис. грн, що на 109 тис. грн нижче базового сценарію. Відповідно податок на прибуток також зменшиться до 356 тис. грн замість 376 тис. грн у базовому варіанті, оскільки податкова база оподаткування скоротиться через збільшення витрат, що частково компенсує негативний ефект підвищення ЄСВ. Проте загальний вплив на чистий прибуток залишається негативним: він становитиме 1 624 тис. грн, що на 89 тис. грн або 5,2% менше порівняно з базовим сценарієм. Чиста рентабельність продажу знизиться на 0,8 процентних пунктів до рівня 14,8%, а рентабельність власного капіталу зменшиться до 45,7%, що все ще залишається на високому рівні, але свідчить про відчутний вплив податкових змін на інвестиційну привабливість бізнесу.

Загальне податкове навантаження за песимістичним сценарієм зросте на 3,5% порівняно з базовим варіантом, досягнувши 3 185 тис. грн, що підвищить коефіцієнт податкового навантаження на дохід до 29,0%. Ця зміна може спонукати підприємство до пошуку шляхів оптимізації структури винагороди персоналу, більш активного використання механізмів мотивації, не пов'язаних з прямою оплатою праці (наприклад, соціальний пакет, навчання, корпоративні заходи), або навіть до перегляду цінової політики з метою перекладання частини додаткових витрат на клієнтів, що, втім, може негативно вплинути на конкурентоспроможність підприємства на ринку професійних послуг.

Порівняльний аналіз трьох сценаріїв виявляє суттєву асиметрію впливу різних податкових інструментів на фінансові результати підприємства.

Зниження ставки податку на прибуток на 3 процентні пункти (з 18% до 15%) дає податкову економію 63 тис. грн та підвищує чистий прибуток на 3,7%, тоді як підвищення ставки ЄСВ на 2 процентні пункти (з 22% до 24%) призводить до зменшення чистого прибутку на 89 тис. грн або 5,2%. Це підтверджує раніше зроблений висновок про те, що для трудомісткої сфери професійних послуг податки з фонду оплати праці мають критичне значення та їх зміни справляють більш відчутний вплив на фінансовий стан підприємств порівняно зі змінами ставки податку на прибуток.

Коефіцієнт еластичності чистого прибутку за ставкою податку на прибуток становить приблизно -1,2 (зміна чистого прибутку на 1,2% при зміні ставки податку на 1 процентний пункт), тоді як коефіцієнт еластичності за ставкою ЄСВ дорівнює близько -2,6 (зміна чистого прибутку на 2,6% при зміні ставки ЄСВ на 1 процентний пункт), що свідчить про більш ніж удвічі вищу чутливість фінансових результатів до змін у оподаткуванні фонду оплати праці. Ця закономірність має важливе практичне значення як для менеджменту підприємства при плануванні фінансової діяльності та оцінці податкових ризиків, так і для органів державної влади при формуванні податкової політики, оскільки вона демонструє, що ефективне стимулювання розвитку сектору професійних послуг має базуватися передусім на оптимізації податкового навантаження на фонд оплати праці, а не лише на зниженні ставки податку на прибуток. Результати сценарного аналізу також свідчать про те, що навіть за песимістичним сценарієм підприємство зберігає прибутковість та демонструє рентабельність власного капіталу на рівні 45,7%, що значно перевищує альтернативну вартість капіталу та середньоринкові показники, що підтверджує високу адаптивність бізнес-моделі аудиторської фірми до змін зовнішнього середовища, включаючи податкові шоки, та наявність конкурентних переваг, які дозволяють підтримувати рентабельність навіть в умовах зростання податкового навантаження.

Результати сценарного аналізу мають важливі стратегічні імплікації для системи фінансового менеджменту ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" та формування її податкової стратегії. По-перше, виявлена висока чутливість фінансових результатів до змін у оподаткуванні фонду оплати праці актуалізує необхідність розробки та впровадження комплексної програми оптимізації витрат на персонал при збереженні конкурентоспроможності підприємства на ринку праці, що може включати перегляд структури винагороди працівників з більшим акцентом на нематеріальні форми мотивації, оптимізацію організаційної структури з метою підвищення продуктивності праці, впровадження гнучких форм зайнятості та аутсорсингу окремих непрофільних функцій, а також інвестування в цифрові технології та автоматизацію рутинних процесів, що дозволить зменшити потребу в додатковому персоналі при розширенні обсягів діяльності.

По-друге, відносно невисока еластичність чистого прибутку за ставкою податку на прибуток свідчить про те, що очікування суттєвого покращення фінансових результатів виключно за рахунок можливого зниження цього податку є необґрунтованими, тому стратегія підвищення прибутковості підприємства має базуватися передусім на операційних факторах, таких як збільшення обсягів надання послуг, диверсифікація портфеля клієнтів, розширення географії діяльності, впровадження інноваційних видів послуг з високою доданою вартістю (наприклад, консультування з питань цифрової трансформації бізнесу, ESG-звітності, кібербезпеки фінансової інформації), а також підвищення цінової премії за рахунок зміцнення репутації та формування бренду експертної компанії.

По-третє, сценарний аналіз демонструє важливість проактивного моніторингу змін у податковому законодавстві та їх потенційного впливу на фінансовий стан підприємства, що вимагає створення дієвої системи податкового ризик-менеджменту, яка б включала регулярний аналіз законодавчих ініціатив у сфері оподаткування, участь у діяльності професійних

асоціацій та галузевих об'єднань з метою лобіювання інтересів бізнесу, розробку альтернативних сценаріїв розвитку подій та планів реагування на несприятливі податкові зміни, а також формування фінансових резервів для покриття можливих додаткових податкових витрат у разі реалізації песимістичного сценарію розвитку подій.

По-четверте, результати аналізу підтверджують доцільність консервативної фінансової політики підприємства з підтриманням високої частки власного капіталу та обмеженим використанням фінансового левериджу, оскільки це забезпечує фінансову гнучкість та стійкість до зовнішніх шоків, включаючи податкові, та дозволяє зберігати високу рентабельність власного капіталу навіть в умовах зростання податкового навантаження, на відміну від підприємств з високим рівнем заборгованості, для яких додаткове податкове навантаження може стати критичним фактором, що загрожує платоспроможності та фінансовій стабільності.

По-п'яте, виявлена здатність підприємства зберігати прибутковість та рентабельність капіталу вище середньоринкового рівня навіть за песимістичним сценарієм свідчить про наявність стійких конкурентних переваг, що базуються на високій кваліфікації персоналу, репутації на ринку, диверсифікованій клієнтській базі та ефективній операційній моделі, тому стратегічним пріоритетом має бути збереження та зміцнення цих конкурентних переваг шляхом постійного інвестування в розвиток людського капіталу, підтримання високих стандартів якості послуг, інновацій у бізнес-процесах та побудови довгострокових партнерських відносин з клієнтами.

Проведений сценарний аналіз впливу можливих змін податкового законодавства на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" дозволяє сформулювати наступні ключові висновки:

Зміни ставки податку на прибуток мають обмежений вплив на фінансові результати трудомісткого підприємства сфери професійних послуг: зниження ставки на 3 процентні пункти призводить до зростання чистого прибутку лише

на 3,7%, що обумовлено невеликою часткою цього податку у загальній структурі податкових платежів (11,9%).

Зміни ставки єдиного соціального внеску мають більш суттєвий вплив на фінансові результати: підвищення ставки на 2 процентні пункти зменшує чистий прибуток на 5,2%, що майже вдвічі перевищує ефект від зміни ставки податку на прибуток на 3 процентні пункти, підтверджуючи критичне значення податків з фонду оплати праці для підприємств аудиторської галузі.

Навіть за песимістичним сценарієм підприємство зберігає високу рентабельність (ROE 45,7%, чиста рентабельність продажу 14,8%), що свідчить про наявність стійких конкурентних переваг та адаптивність бізнес-моделі до податкових викликів. Асиметрія впливу різних податкових інструментів вимагає диференційованого підходу до податкового планування та стратегії оптимізації податкового навантаження з пріоритетним фокусом на управлінні витратами на персонал та структурі винагороди працівників. Результати сценарного аналізу підтверджують доцільність проактивного моніторингу законодавчих змін, формування фінансових резервів для покриття податкових ризиків та розробки альтернативних стратегій розвитку бізнесу в умовах різних варіантів еволюції податкового середовища.

Таким чином, сценарне прогнозування є важливим інструментом стратегічного фінансового менеджменту, що дозволяє підприємству завчасно оцінити потенційні наслідки змін у податковій політиці держави, розробити превентивні заходи реагування на несприятливі сценарії та ідентифікувати можливості для підвищення ефективності діяльності в умовах сприятливих податкових змін, що в сукупності забезпечує підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі.

Для забезпечення цілісності дослідження після окремого аналізу ключових змін податкового законодавства здійснено комплексну оцінку їхнього сукупного впливу на фінансові результати підприємства, узагальнені показники якої наведено у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 - Кумулятивний вплив податкових змін на фінансові показники за 2022-2024 рр.

Показник	2024 р. факт	2025 р. без податкових змін	Кумулятивний вплив
Чистий прибуток, тис. грн	1 502	1 633	-131
Чиста рентабельність продажу, %	15,2	16,5	-1,3 п.п.
ROE, %	47,9	52,1	-4,2 п.п.

Джерело: розраховано автором

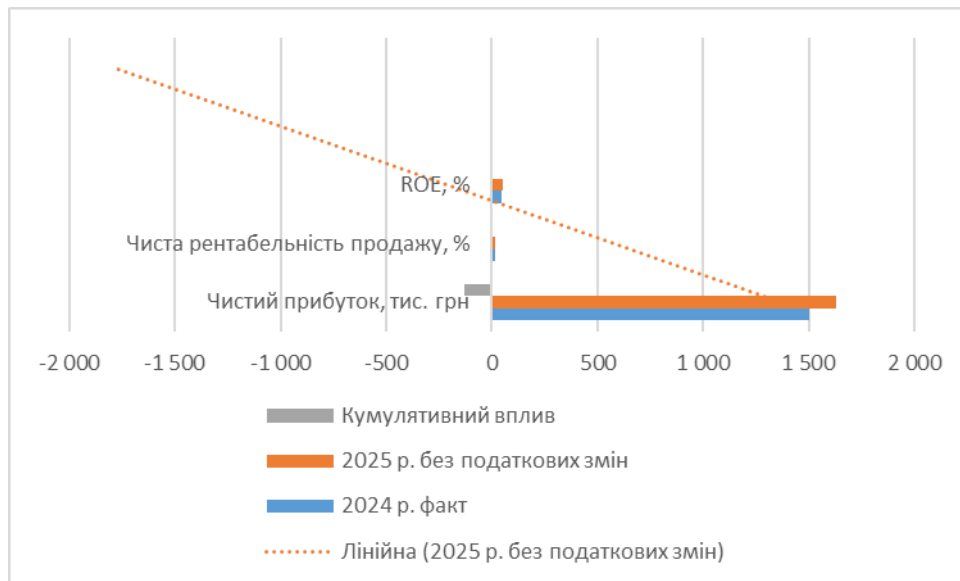

Рисунок 2.8 - Кумулятивний вплив податкових змін на фінансові показники за 2022-2024 рр.

Таблиця 2.17 відображає узагальнюючу оцінку сукупного впливу всіх податкових змін, що відбулися протягом періоду 2022-2024 рр., на ключові фінансові показники ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг", порівнюючи фактичні результати діяльності підприємства станом на кінець 2024 року з гіпотетичними показниками, які були б досягнуті за умови збереження податкових умов, що діяли на початку аналізованого періоду, тобто без урахування підвищення мінімальної заробітної плати, скасування пільг з податку на нерухоме майно та інших законодавчих змін, що мали місце у досліджуваному періоді.

Аналіз кумулятивного впливу виявляє, що сукупний ефект податкових змін за три роки призвів до зменшення чистого прибутку підприємства на 131

тис. грн, що становить 8,0% від гіпотетичного чистого прибутку без урахування податкових змін (1 633 тис. грн) або 8,7% від фактично отриманого чистого прибутку (1 502 тис. грн). Цей показник відображає пряме вилучення фінансових ресурсів з обороту підприємства внаслідок збільшення податкового тягара, що обумовлене переважно зростанням обов'язкових платежів, пов'язаних з фондом оплати праці, внаслідок триразового підвищення мінімальної заробітної плати протягом аналізованого періоду - з 6 500 грн у липні 2022 року до 6 700 грн у січні 2023 року та до 7 100 грн у січні 2024 року, що в сукупності становить номінальне зростання на 9,2% за два з половиною роки.

Структурний аналіз кумулятивного впливу свідчить, що найбільш значущим компонентом зменшення чистого прибутку є додаткові витрати на єдиний соціальний внесок, податок на доходи фізичних осіб та військовий збір, що виникли внаслідок підвищення мінімальної заробітної плати та збільшення кількості працівників, які отримують винагороду на рівні мінімальної заробітної плати, з чотирьох осіб у 2022 році до п'яти осіб у 2024 році. Ці додаткові витрати становили 12 тис. грн у 2023 році та 147 тис. грн у 2024 році, що в сукупності дає 159 тис. грн прямого впливу на фінансовий результат до оподаткування. З урахуванням того, що частина цих витрат зменшує базу оподаткування податком на прибуток та забезпечує податкову економію на рівні 18% від суми додаткових витрат (близько 28 тис. грн), чистий вплив на прибуток після оподаткування становить приблизно 131 тис. грн.

Другим за значимістю компонентом кумулятивного впливу є скасування податкових пільг з податку на нерухоме майно, що відбулося у квітні 2023 року та призвело до збільшення цього податку на 58 тис. грн порівняно з попереднім роком, проте цей негативний ефект був частково компенсований управлінським рішенням про оптимізацію використання офісних площ у 2024 році, внаслідок чого підприємство перейшло на оренду приміщення меншої площі (120 кв. м замість 180 кв. м), що дозволило зменшити податок на нерухомість на 42 тис.

грн, забезпечивши чистий кумулятивний ефект від цього фактору на рівні 16 тис. грн додаткового податкового навантаження за весь період.

Вплив податкових змін на відносні показники ефективності діяльності підприємства проявляється у зниженні чистої рентабельності продажу на 1,3 процентних пункти - з гіпотетичного рівня 16,5% без урахування податкових змін до фактичного рівня 15,2%, що становить відносне зменшення рентабельності на 7,9% та свідчить про те, що темпи зростання податкових витрат випередили темпи зростання доходів підприємства протягом аналізованого періоду. Це зниження рентабельності відбувалося попри зростання абсолютного обсягу чистого прибутку з 1 092 тис. грн у 2022 році до 1 502 тис. грн у 2024 році (+37,5%), що обумовлено ще більш стрімким зростанням чистого доходу від реалізації послуг з 7 200 тис. грн до 9 900 тис. грн за той же період (+37,5%), проте без податкових змін темпи зростання прибутку могли б бути вищими, забезпечуючи більш суттєве покращення показників рентабельності.

Найбільш суттєвий вплив податкових змін спостерігається на показник рентабельності власного капіталу (ROE), який за умови відсутності податкових змін міг би досягти 52,1% замість фактичних 47,9%, що означає зменшення на 4,2 процентних пункти або на 8,1% у відносному вираженні. Це зниження ROE має особливе значення для власників підприємства, оскільки саме цей показник відображає ефективність використання інвестованого ними капіталу та визначає привабливість бізнесу з точки зору інвестиційної доходності порівняно з альтернативними можливостями розміщення фінансових ресурсів. Зменшення рентабельності власного капіталу на 4,2 процентних пункти означає, що власники недоотримали 131 тис. грн прибутку, який міг би бути або розподілений у формі дивідендів, або реінвестований у розвиток підприємства для забезпечення довгострокового зростання його вартості.

Важливо відзначити, що виявлене зменшення фінансових показників на 8,0-8,7% внаслідок податкових змін відбувалося на фоні загального зростання

податкового навантаження на 35,0% в абсолютному вираженні (з 2 056 тис. грн у 2022 році до 2 775 тис. грн у 2024 році), що свідчить про те, що значна частина зростання податкових платежів була обумовлена не змінами в законодавстві, а природним збільшенням масштабів діяльності підприємства, яке супроводжувалося пропорційним зростанням фонду оплати праці, обсягів реалізації послуг та, відповідно, бази оподаткування. Це підтверджує, що коефіцієнт податкового навантаження на дохід залишався відносно стабільним протягом аналізованого періоду, лише незначно зменшившись з 28,6% у 2022 році до 28,0% у 2024 році (-0,6 процентних пункти), що свідчить про збалансовану динаміку росту доходів та податкових платежів.

Незважаючи на негативний вплив податкових змін на абсолютні та відносні фінансові показники, підприємство демонструє високу адаптивність до зростання податкового тягаря та здатність зберігати конкурентоспроможність і прибутковість вище середньогалузевого рівня. Фактична чиста рентабельність продажу на рівні 15,2% та рентабельність власного капіталу 47,9%, навіть після врахування всіх податкових змін, значно перевищують середні показники по галузі професійних послуг (відповідно 12,8% та 38,5%), що свідчить про наявність стійких конкурентних переваг підприємства, які базуються на високій кваліфікації персоналу, репутації на ринку, ефективності операційних процесів та якості управління фінансовими ресурсами.

Результати аналізу кумулятивного впливу мають важливе практичне значення для стратегічного планування діяльності підприємства та формування його податкової політики. По-перше, вони демонструють необхідність систематичного моніторингу змін у податковому законодавстві та оперативної оцінки їх потенційного впливу на фінансові результати для забезпечення можливості своєчасного коригування бізнес-стратегії та операційних планів. По-друге, виявлена значущість впливу підвищення мінімальної заробітної плати на фінансові результати актуалізує необхідність розробки проактивних заходів з оптимізації структури персоналу, підвищення продуктивності праці та

впровадження автоматизації бізнес-процесів для компенсації зростання витрат на робочу силу. По-третє, успішний досвід оптимізації податку на нерухомість через зменшення орендованих площ демонструє потенціал управлінських рішень щодо мінімізації податкового навантаження в межах чинного законодавства.

Таким чином, аналіз кумулятивного впливу податкових змін за період 2022-2024 рр. показує, що законодавчі зміни у сфері оподаткування призвели до зменшення чистого прибутку підприємства на 131 тис. грн (8,0%), зниження чистої рентабельності продажу на 1,3 процентних пункти та рентабельності власного капіталу на 4,2 процентних пункти, проте підприємство зберегло високу прибутковість та фінансову стійкість, що підтверджує ефективність його бізнес-моделі та адаптивність до змін зовнішнього середовища, включаючи податкові виклики, та створює підґрунтя для формування рекомендацій щодо подальшої оптимізації податкового навантаження та підвищення фінансової ефективності діяльності в умовах мінливого податкового законодавства.

Висновки до розділу 2

Проведений у другому розділі аналіз впливу податкового регулювання на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" дозволяє сформулювати наступні ключові висновки:

ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" демонструє стабільну динаміку розвитку протягом 2022-2024 рр. Чисельність персоналу зросла з 24 до 28 осіб (+16,7%), чистий дохід збільшився з 7 200 до 9 900 тис. грн (+37,5%), а чистий прибуток - з 1 092 до 1 502 тис. грн (+37,5%). Підприємство функціонує на загальній системі оподаткування, є платником ПДВ, що відповідає специфіці діяльності у сфері професійних послуг та необхідності співпраці з корпоративними клієнтами. Загальна сума податкових платежів

зросла з 2 056 до 2 375 тис. грн (+15,5%), при цьому структура податкових зобов'язань характеризується домінуванням відрахувань із фонду оплати праці (ПДФО, ЄСВ, військовий збір), які у 2024 р. становили 79% загальної суми податків. Коефіцієнт податкового навантаження на дохід знизився з 28,6% до 28,0% (-0,6 п.п.), що свідчить про збереження відносної стабільності податкового тягара на фоні зростання обсягів діяльності.

Податок на прибуток зменшує чисту рентабельність продажу на 3,3 п.п., ROA - на 7,0 п.п., а ROE - на 10,5 п.п. Однак найбільший вплив на фінансові результати справляють податки з фонду оплати праці, які разом з податком на прибуток зменшують рентабельність продажу на 19,1 п.п. Це підтверджує критичне значення податків на заробітну плату для трудомісткої сфери професійних послуг. Аналіз еластичності виявив, що підвищення ставки податку на прибуток на 1 п.п. зменшує чистий прибуток на 1,2%, тоді як підвищення ставки ЄСВ або ПДФО на 1 п.п. призводить до зменшення чистого прибутку на 3,6%. Коефіцієнт еластичності за ставкою ЄСВ (-3,27) майже втричі перевищує коефіцієнт еластичності за ставкою податку на прибуток (-1,09), що підтверджує асиметричний вплив різних податкових інструментів.

Коефіцієнт податкового навантаження на дохід ТОВ "АФ "Бізнес-Консалтинг" (28,0%) перевищує середньогалузевий показник на 1,5 п.п., а частка податків з ФОП у загальних податках (81,8%) - на 6,8 п.п. Водночас підприємство демонструє вищу чисту рентабельність продажу (+2,4 п.п. порівняно із середньогалузевим рівнем), що свідчить про ефективне управління витратами та здатність компенсувати підвищене податкове навантаження. Підвищення мінімальної заробітної плати у 2022-2024 рр. призвело до додаткових витрат у розмірі 147 тис. грн та зменшення чистого прибутку на 121 тис. грн у 2024 р. Скасування пільг з податку на нерухомість у 2023 р. спричинило збільшення податкових витрат на 58 тис. грн, яке було частково компенсовано оптимізацією майнових активів у 2024 р. (-42 тис. грн). Сукупний вплив усіх податкових змін за період 2022-2024 рр. призвів до

зменшення чистого прибутку на 131 тис. грн (8,0%), зниження чистої рентабельності продажу на 1,3 п.п. (з 16,5% до 15,2%) та ROE - на 4,2 п.п. (з 52,1% до 47,9%). Ці результати кількісно підтверджують значущість впливу податкового регулювання на фінансову ефективність діяльності підприємства.

Моделювання трьох сценаріїв розвитку податкового середовища на 2025 р. показало, що зниження ставки податку на прибуток до 15% забезпечить приріст чистого прибутку лише на 3,7% (+63 тис. грн), тоді як підвищення ставки ЄСВ до 24% призведе до його зменшення на 5,2% (-89 тис. грн). Навіть за песимістичним сценарієм підприємство зберігає високу рентабельність (ROE 45,7%), що свідчить про фінансову стійкість та адаптивність бізнес-моделі. Податкове регулювання справляє суттєвий, але не критичний вплив на фінансові результати ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг". Найбільш чутливими до податкових змін є показники, пов'язані з використанням капіталу (ROE), що має важливе значення для власників підприємства. Виявлена асиметрія впливу різних податкових інструментів вимагає диференційованого підходу до податкового планування з пріоритетним фокусом на оптимізації витрат на персонал. Незважаючи на зростання податкового навантаження, підприємство зберігає конкурентоспроможність та високі показники рентабельності, що підтверджує ефективність системи фінансового менеджменту та обґрунтовує доцільність розробки рекомендацій щодо подальшої оптимізації податкового навантаження в межах чинного законодавства.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ
ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
ТОВ "АУДИТОРСЬКА ФІРМА "БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ"

3.1. Зарубіжний досвід податкового регулювання діяльності аудиторських та консалтингових компаній

Дослідження міжнародної практики податкового регулювання діяльності аудиторських та консалтингових компаній є важливим елементом формування ефективної системи оптимізації податкового навантаження вітчизняних підприємств цієї галузі. Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє виявити найбільш прогресивні механізми податкового стимулювання розвитку професійних послуг та адаптувати їх до умов української економіки.

Провідні європейські країни демонструють диференційований підхід до оподаткування компаній, що надають професійні послуги. Порівняльний аналіз основних параметрів оподаткування представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Порівняльна характеристика систем оподаткування аудиторських та консалтингових компаній у зарубіжних країнах

Країна	Ставка корпоративного податку, %	Ставка ПДВ, %
Великобританія	25	20
Німеччина	15 + місцеві податки (сукупно 30-33)	19
Франція	25 (15 для МСП)	20
Нідерланди	19/25,8	21
Ірландія	12,5	23
Швеція	20,6	25
США	21	немає федерального
Сінгапур	17	8
Україна	18	20

Джерело: складено автором на основі аналізу податкового законодавства відповідних країн

Аналіз даних табл. 3.1 свідчить про значну варіативність ставок корпоративного податку – від 12,5% в Ірландії до 30-33% у Німеччині. Україна з ставкою 18% займає середню позицію у цьому діапазоні. Водночас ефективне податкове навантаження значною мірою залежить не лише від номінальних ставок, але й від наявності пільг, знижок та особливостей визначення податкової бази.

Британська система характеризується наданням значних капітальних знижок на інвестиції у програмне забезпечення та навчання персоналу, що особливо актуально для компаній сектору професійних послуг. Німецька модель передбачає можливість створення податкових резервів для вирівнювання податкових платежів у часі. Французька система стимулює розвиток малого та середнього бізнесу через зниження ставки податку до 15% для компаній, що відповідають визначеним критеріям.

Особливу увагу заслуговує досвід США щодо можливості вибору форми оподаткування. Професійні корпорації та партнерства можуть обирати режим, за якого прибуток розподіляється між партнерами та оподатковується на їхньому рівні, уникаючи подвійного оподаткування. Такий підхід забезпечує гнучкість податкового планування для професійних фірм.

Важливим аспектом зарубіжного досвіду є підходи до оподаткування міжнародних операцій. Більшість країн застосовують принцип визначення місця постачання послуг за місцезнаходженням отримувача, що дозволяє уникнути оподаткування ПДВ експортних консалтингових послуг. Це створює стимули для розвитку міжнародної діяльності професійних фірм.

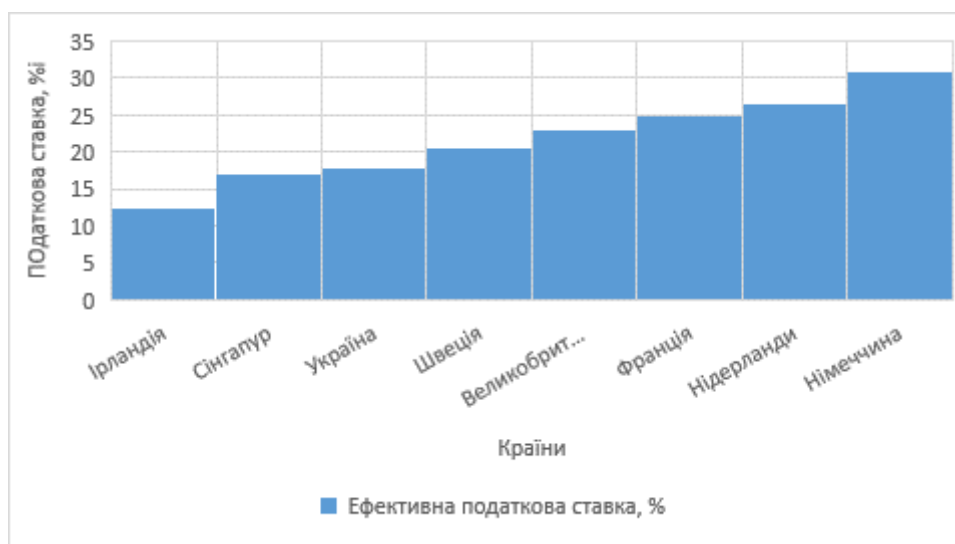

Рисунок 3.1 – Ефективне податкове навантаження на аудиторські компанії у різних країнах, %

Джерело: розраховано автором з урахуванням всіх податків на прибуток

Ефективне податкове навантаження на аудиторські компанії у різних країнах, представлене на рис. 3.1, демонструє значну варіативність між юрисдикціями, що зумовлено відмінностями у національних податкових системах, рівнем економічного розвитку та стратегічними пріоритетами державної політики, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності бізнес-середовища.

Найнижчий рівень податкової ставки спостерігається в Ірландії (12,5%), що є результатом цілеспрямованої державної стратегії щодо залучення транснаціональних корпорацій та іноземних інвестицій шляхом створення сприятливого податкового клімату, тоді як Сінгапур (17,0%) та Україна (18,0%) займають проміжні позиції, поєднуючи відносно низьке навантаження із прагненням забезпечити баланс між фіскальною стабільністю та стимулюванням розвитку професійних послуг.

У країнах із середнім рівнем податкового навантаження, таких як Швеція (20,6%), Великобританія (23,0%) та Франція (25,0%), простежується тенденція до поєднання помірних ставок із високим рівнем соціальних гарантій та регуляторної стабільності, що забезпечує передбачуваність умов ведення

бізнесу, але водночас може обмежувати гнучкість у залученні нових учасників ринку. Нідерланди (26,5%) та особливо Німеччина (31,0%) характеризуються високим рівнем податкового навантаження, що відображає модель фінансування соціально орієнтованої економіки та підтримки розвиненої інфраструктури, проте водночас створює додаткові витрати для аудиторських компаній, які змушені враховувати ці фактори у своїй стратегічній діяльності та конкурентному позиціонуванні.

Таким чином, аналіз наведених даних свідчить про те, що рівень ефективної податкової ставки є одним із ключових чинників формування інституційної привабливості країни для аудиторських компаній, оскільки він безпосередньо впливає на їхню фінансову стійкість, можливості розширення та інтеграцію у міжнародні ринки професійних послуг.

Міжнародний досвід демонструє тенденцію до посилення боротьби з агресивним податковим плануванням через ініціативи ОЕСР щодо протидії розмиванню податкової бази (BEPS). Це вплинуло на діяльність міжнародних аудиторських та консалтингових мереж, посиливши вимоги до документування трансфертного ціноутворення.

Ключовими напрямками, що можуть бути адаптовані до умов України, є:

Рисунок 3.2 – Ключові напрями адаптації податкової політики для розвитку аудиторської діяльності в Україні

Джерело: розроблено автором

- диференціація ставок залежно від розміру підприємства передбачає запровадження гнучкої системи оподаткування, яка враховує масштаб діяльності та фінансові можливості суб'єктів господарювання, що у свою чергу дозволяє зменшити податковий тиск на малі та середні аудиторські компанії, стимулюючи їх розвиток і забезпечуючи рівні умови конкуренції з великими міжнародними гравцями, котрі мають значно ширші фінансові ресурси для адаптації до складних регуляторних вимог;

- створення податкових стимулів для інвестицій у розвиток персоналу означає формування спеціальних механізмів, які б дозволяли підприємствам отримувати податкові пільги чи знижені ставки у випадку спрямування частини прибутку на підвищення кваліфікації працівників, фінансування програм професійного навчання та сертифікації, що не лише сприяє зростанню якості аудиторських послуг, але й забезпечує довгострокову конкурентоспроможність галузі у контексті інтеграції до міжнародних стандартів;

- спрощення процедур податкового адміністрування через цифровізацію полягає у поступовому переході до електронних сервісів, які мінімізують адміністративні бар'єри та скорочують часові витрати підприємств на виконання податкових зобов'язань, що водночас знижує ризики корупційних практик, підвищує прозорість взаємодії між бізнесом і державою та створює передумови для більш ефективного контролю за дотриманням податкової дисципліни;

- забезпечення стабільності та передбачуваності податкового законодавства є критично важливим чинником для формування довіри бізнесу до державної політики, оскільки часті зміни нормативно-правових актів створюють невизначеність та ускладнюють стратегічне планування діяльності аудиторських компаній; натомість стабільне та прогнозоване законодавче середовище дозволяє підприємствам більш ефективно розподіляти ресурси,

планувати інвестиції та інтегруватися у міжнародні ринки, де податкові режими характеризуються високим рівнем передбачуваності.

Таким чином, адаптація зазначених напрямів до українських умов може стати основою для формування більш конкурентоспроможного та стійкого середовища функціонування аудиторських компаній, яке відповідатиме сучасним викликам глобалізованої економіки та сприятиме інтеграції України у міжнародний фінансовий простір.

3.2. Шляхи оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Розробка стратегії оптимізації податкового навантаження ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"» ґрунтується на системному та всебічному аналізі чинного податкового законодавства України, а також на глибокому розумінні особливостей операційної діяльності підприємства, включаючи структуру доходів, характер витрат, кадрову політику та специфіку надання аудиторських послуг у національному регуляторному середовищі. У процесі формування відповідної стратегії ключовим принципом є дотримання вимог законодавства, що передбачає виключне використання легальних інструментів податкового планування, які не суперечать нормам Податкового кодексу України та не створюють ризиків для фіскальної безпеки підприємства.

Зазначений підхід передбачає не лише мінімізацію фіскального навантаження, але й забезпечення стабільності фінансових потоків, підвищення ефективності управлінських рішень та зміцнення довіри з боку контролюючих органів. У цьому контексті особливе значення набуває адаптація стратегічних рішень до поточних змін у податковому регулюванні, з урахуванням тенденцій цифровізації, розвитку людського капіталу та необхідності забезпечення прозорості бізнес-процесів.

Основні напрями оптимізації податкового навантаження, які можуть бути реалізовані у межах зазначеної стратегії, систематизовано та візуалізовано на рисунку 3.2, що дозволяє узагальнити ключові механізми впливу на податкову ефективність підприємства та окреслити перспективні вектори його фінансової адаптації до сучасних умов господарювання.

Рисунок 3.3 – Система оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Джерело: розроблено автором

Система оптимізації податкового навантаження ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"», представлена на рис. 3.3, відображає комплексний підхід до управління фінансовими потоками підприємства, який поєднує правові, організаційні та технологічні інструменти податкового планування, спрямовані на забезпечення стабільності діяльності та підвищення конкурентоспроможності у сучасному економічному середовищі. Її функціонування ґрунтується на систематичному аналізі чинного податкового законодавства України, що дозволяє своєчасно адаптувати внутрішні бізнес-процеси до змін нормативно-правової бази та мінімізувати ризики застосування штрафних санкцій з боку контролюючих органів.

Важливим елементом системи є диференціація податкових механізмів залежно від масштабів діяльності підприємства, що забезпечує можливість використання різних режимів оподаткування для окремих напрямів бізнесу та сприяє зниженню навантаження на малоприбуткові сегменти. Одночасно значну роль відіграє створення податкових стимулів для інвестицій у розвиток персоналу, адже витрати на навчання, сертифікацію та підвищення кваліфікації працівників можуть бути трансформовані у довгострокові конкурентні переваги, що підвищують якість аудиторських послуг та зміцнюють позиції компанії на ринку.

Не менш важливим напрямом є цифровізація процедур податкового адміністрування, яка передбачає впровадження електронних сервісів для подання звітності та автоматизацію облікових процесів, що знижує адміністративні витрати, мінімізує ймовірність помилок та підвищує прозорість взаємодії між бізнесом і державними інституціями. Завершальним системоутворюючим компонентом є забезпечення стабільності та передбачуваності податкової політики, що створює умови для стратегічного планування діяльності підприємства, формує довіру до державних інституцій та підвищує інвестиційну привабливість галузі.

Таким чином, система оптимізації податкового навантаження ТОВ «Бізнес-Консалтинг» має інтегрований характер, оскільки поєднує правові, організаційні та технологічні інструменти, що дозволяє не лише зменшити податковий тиск, але й забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами, підвищити прозорість бізнес-процесів та сформувати довгострокову конкурентоспроможність підприємства у контексті сучасних викликів глобалізованої економіки.

З метою систематизації та наочного представлення запропонованих заходів, основні напрями оптимізації податкового навантаження ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"» узагальнено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Напрями оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Напрямок оптимізації	Механізм реалізації	Очікуваний ефект	Ризики
Оптимізація податку на прибуток			
Раціоналізація структури витрат	Максимальне використання можливостей для включення витрат до податкової собівартості	Зменшення оподаткованої бази на 8-12%	Ризик непідтвердження витрат при перевірці
Амортизаційна політика	Інвестиції в основні засоби та НМА, оптимальний вибір методів амортизації	Формування податкового щиту 50-80 тис. грн/рік	Потреба в капітальних вкладеннях
Управління доходами	Оптимізація моментів визнання доходу	Вирівнювання податкових платежів	Обмежені можливості маневру
Оптимізація ПДВ			
Визначення місця постачання	Правильна кваліфікація послуг нерезидентам	Економія 100-150 тис. грн/рік на міжнародних проектах	Необхідність ретельного документування
Податковий кредит	Забезпечення права на ПК за всіма придбаннями	Зменшення відтоку коштів на 15-20%	Вимоги до якості первинних документів
Оптимізація ЄСВ			
Структура оплати праці	Використання максимальної бази нарахування	Економія 40-60 тис. грн/рік	Необхідність дотримання трудового законодавства
Загальні заходи			
Цифровізація обліку	Впровадження автоматизованих систем	Мінімізація помилок, економія часу	Витрати на впровадження
Податковий моніторинг	Постійне відстеження змін законодавства	Своєчасна адаптація до змін	Потреба у кваліфікованих фахівцях

Таблиця 3.2 відображає систематизовану модель оптимізації податкового навантаження ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"», яка охоплює ключові напрями податкового планування та демонструє взаємозв'язок між механізмами реалізації, очікуваними економічними ефектами та потенційними ризиками їх застосування. Представлені заходи мають комплексний характер, оскільки включають як специфічні інструменти оптимізації окремих податків (податку на прибуток, податку на додану вартість, єдиного соціального внеску), так і загальні організаційні рішення, спрямовані на підвищення ефективності управління фінансовими потоками підприємства.

Оптимізація податку на прибуток реалізується через раціоналізацію структури витрат, що дозволяє максимально використовувати можливості включення витрат до податкової собівартості та зменшити оподатковувану базу на 8–12%, хоча водночас існує ризик непідтвердження окремих витрат під час перевірки. Додатковим інструментом є амортизаційна політика, яка передбачає інвестиції в основні засоби та нематеріальні активи з оптимальним вибором методів амортизації, що забезпечує формування податкового щита у розмірі 50–80 тис. грн щорічно, але потребує значних капітальних вкладень. Управління доходами через оптимізацію моментів їх визнання сприяє вирівнюванню податкових платежів, хоча можливості маневру залишаються обмеженими.

У сфері оптимізації ПДВ важливим напрямом є правильне визначення місця постачання послуг нерезидентам, що може забезпечити економію 100–150 тис. грн на міжнародних проєктах, але потребує ретельного документального підтвердження. Використання податкового кредиту за всіма придбаннями дозволяє зменшити відтік коштів на 15–20%, проте ефективність цього механізму залежить від якості первинних документів.

Оптимізація єдиного соціального внеску здійснюється через структурування оплати праці з використанням максимальної бази нарахування, що забезпечує економію 40–60 тис. грн щорічно, але водночас потребує суворого дотримання норм трудового законодавства.

Загальні заходи включають цифровізацію обліку шляхом впровадження автоматизованих систем, що сприяє мінімізації помилок та економії часу, хоча потребує додаткових витрат на їх реалізацію. Податковий моніторинг, який передбачає постійне відстеження змін законодавства, забезпечує своєчасну адаптацію підприємства до нових умов, але вимагає залучення кваліфікованих фахівців.

Таким чином, представлені у таблиці напрями оптимізації податкового навантаження формують інтегровану систему управління, яка поєднує економічну доцільність із правовою безпекою, забезпечує зниження

фіскального тиску та водночас створює передумови для довгострокової фінансової стійкості й конкурентоспроможності аудиторської компанії у сучасному економічному середовищі.

Для узагальнення результатів та кількісної оцінки потенційних вигод від реалізації запропонованих заходів оптимізації податкового навантаження ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"» здійснено прогнозну оцінку їх ефекту, що представлена у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Прогнозна оцінка ефекту від впровадження заходів оптимізації податкового навантаження

Показник	Базовий сценарій,	Сценарій з оптимізацією,
	тис. грн	тис. грн
Дохід від реалізації	5 200	5 500
у т.ч. міжнародні послуги	800	1 200
Витрати, всього	4 100	4 250
Прибуток до оподаткування	1 100	1 250
Податок на прибуток (18%)	198	210
ПДВ до сплати	180	140
ЄСВ	420	385
Всього податків	798	735
Чистий прибуток	902	1 040
Рентабельність діяльності, %	17,3	18,9
Ефективна податкова ставка, %	15,3	13,4

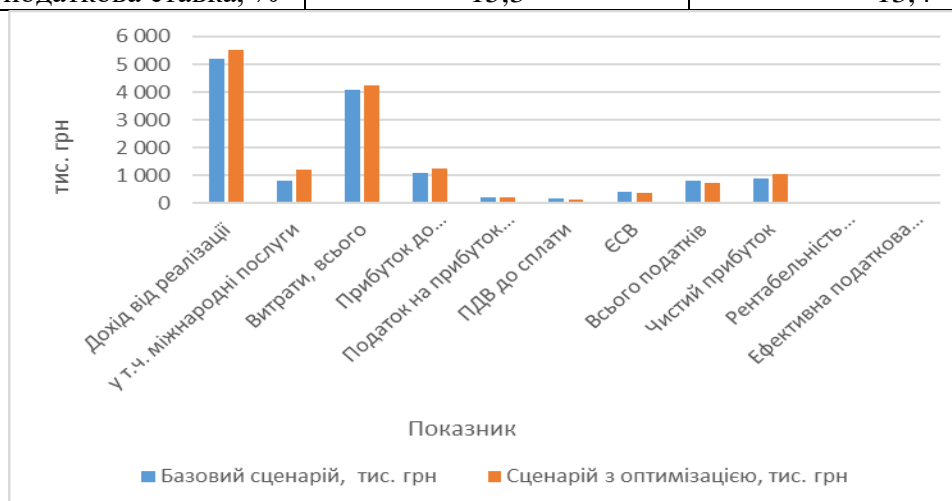

Рисунок 3.4 – Порівняльна оцінка фінансових показників ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у базовому та оптимізованому сценаріях

Джерело: розраховано автором

Як свідчать дані таблиці 3.3 та рис. 3.4, впровадження комплексу заходів оптимізації дозволить збільшити чистий прибуток компанії на 15,3% при зниженні ефективної податкової ставки на 1,9 процентних пункти. Ключовим фактором покращення фінансових результатів є розширення міжнародної діяльності з правильною податковою кваліфікацією експортних операцій. Представлені дані свідчать про те, що оптимізація не впливає на обсяг доходів від реалізації, проте забезпечує зменшення витрат завдяки раціоналізації їх структури та використанню цифрових інструментів обліку, що у свою чергу призводить до зростання прибутку до оподаткування.

Зменшення податкового навантаження у оптимізованому сценарії простежується за всіма основними складовими – податком на прибуток, податком на додану вартість та єдиним соціальним внеском, що є результатом застосування легальних інструментів податкового планування, таких як амортизаційна політика, оптимізація моментів визнання доходів, правильне визначення місця постачання послуг нерезидентам та використання податкового кредиту. Сукупний ефект цих заходів проявляється у зменшенні загальної суми податкових платежів, що безпосередньо сприяє зростанню чистого прибутку підприємства та підвищенню його рентабельності.

Особливе значення має показник ефективної податкової ставки, який у оптимізованому сценарії демонструє зниження порівняно з базовим, що підтверджує доцільність та результативність впроваджених заходів оптимізації. Таким чином, порівняльний аналіз свідчить про те, що застосування системи оптимізації податкового навантаження дозволяє підприємству не лише зменшити фіскальний тиск, але й забезпечити довгострокову фінансову стійкість, підвищити ефективність використання ресурсів та зміцнити конкурентні позиції на ринку аудиторських послуг.

Важливим елементом стратегії є інвестиції у основні засоби та нематеріальні активи. Придбання сучасного офісного обладнання та

спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє формувати амортизаційні відрахування, що зменшують оподатковувану базу. Одночасно це підвищує операційну ефективність компанії.

Отже, розроблено систему оптимізації податкового навантаження ТОВ «Бізнес-Консалтинг», яка поєднує правові, організаційні та технологічні інструменти. Вона охоплює оптимізацію податку на прибуток, ПДВ та ЄСВ, а також загальні заходи цифровізації та моніторингу законодавства, що забезпечують фінансову стабільність і прозорість бізнес-процесів.

3.3. Рекомендації щодо підвищення фінансової ефективності діяльності компанії в умовах податкового регулювання

Підвищення фінансової ефективності діяльності ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"» в умовах сучасного податкового регулювання потребує багаторівневого та комплексного підходу, який поєднує стратегічне планування, операційну оптимізацію та ефективне управління податковими ризиками. Такий підхід передбачає не лише адаптацію до чинних норм законодавства, але й формування внутрішньої системи управління, здатної забезпечити довгострокову фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємства.

У межах стратегічного планування особливе значення має розробка гнучкої фінансової стратегії, яка враховує можливі зміни податкового середовища та дозволяє підприємству своєчасно реагувати на нові регуляторні вимоги. Операційна оптимізація включає раціоналізацію структури витрат, впровадження сучасних методів обліку та цифрових технологій, що сприяють зниженню адміністративних витрат і підвищенню прозорості бізнес-процесів. Ефективне управління податковими ризиками передбачає постійний моніторинг змін законодавства, аналіз їх потенційного впливу на діяльність

компанії та розробку превентивних заходів, які мінімізують ймовірність виникнення конфліктних ситуацій із контролюючими органами.

Для систематизації запропонованих заходів та узагальнення практичних інструментів підвищення фінансової ефективності діяльності ТОВ «Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"» сформовано комплекс рекомендацій, що представлений у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Комплекс рекомендацій щодо підвищення фінансової ефективності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Напрямок	Рекомендації	Термін реалізації	Очікуваний результат
Податкове планування			
Стратегічне планування	Розробка податкової політики компанії на 3-5 років	3 місяці	Системний підхід до податкового менеджменту
Поточне планування	Впровадження системи бюджетування податкових платежів	1 місяць	Оптимізація грошових потоків
Організаційні заходи			
Структура управління	Створення посади податкового менеджера або відділу	2 місяці	Професіоналізація податкової функції
Автоматизація	Впровадження інтегрованої системи обліку	6 місяців	Мінімізація помилок, економія часу
Розвиток персоналу			
Навчання	Регулярні тренінги з податкових питань для співробітників	Постійно	Підвищення податкової грамотності
Мотивація	Включення податкових показників у КРІ менеджерів	1 місяць	Відповідальність за податкові наслідки рішень
Бізнес-процеси			
Документообіг	Стандартизація процесів документування операцій	2 місяці	Зменшення податкових ризиків
Ціноутворення	Врахування податкового фактору у вартості послуг	1 місяць	Забезпечення цільової рентабельності
Розвиток бізнесу			
Міжнародна експансія	Збільшення частки міжнародних проектів	12 місяців	Податкові переваги, диверсифікація
Диверсифікація	Розширення спектру послуг	6 місяців	Зниження концентрації ризиків

Джерело: розроблено автором

Рекомендації, представлені у табл. 3.4, систематизують ключові напрями підвищення фінансової ефективності підприємства, поєднуючи інструменти

податкового планування, організаційні заходи та управлінські рішення. Він охоплює як специфічні механізми оптимізації окремих податкових платежів, так і загальні інституційні заходи, спрямовані на вдосконалення управління фінансовими ресурсами, розвиток кадрового потенціалу та забезпечення стабільності функціонування компанії в умовах динамічного регуляторного середовища. Першочерговою рекомендацією є створення інтегрованої системи фінансового та податкового планування. Така система має включати довгострокове планування податкових платежів з урахуванням прогнозних показників діяльності, середньострокове бюджетування податкових витрат у розрізі окремих проектів, а також оперативне управління поточними податковими зобов'язаннями.

Таким чином, запропонований комплекс рекомендацій формує цілісну систему управління фінансовою ефективністю, яка дозволяє ТОВ «Бізнес-Консалтинг» не лише зменшити податкове навантаження у межах чинного законодавства, але й забезпечити стійке зростання прибутковості, підвищення рентабельності та зміцнення позицій на ринку аудиторських послуг.

Для узагальнення концептуальних засад та наочного відображення взаємозв'язків між стратегічними, тактичними й операційними елементами податкового планування розроблено модель інтегрованої системи, що представлена на рис. 3.5.

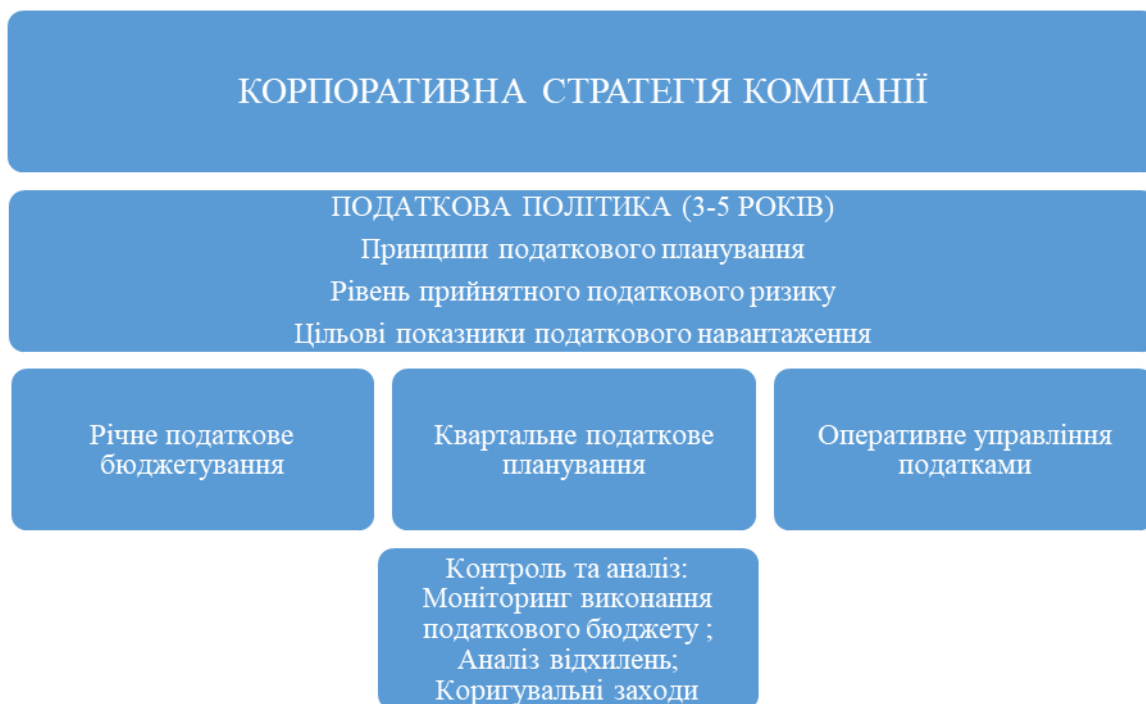

Рисунок 3.5 – Модель інтегрованої системи податкового планування

ТОВ Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг»

Джерело: розроблено автором

Розробка комплексної податкової політики фірми має стати ключовим елементом системи корпоративного управління. Податкова політика повинна визначати принципи податкового планування, рівень прийняттого податкового ризику та механізми контролю за дотриманням податкового законодавства. Для аудиторської компанії критично важливою є абсолютна відмова від агресивних схем податкової оптимізації.

Рекомендується створити спеціалізований підрозділ або призначити відповідального співробітника для управління податковими питаннями фірми. Податковий менеджер має забезпечувати координацію всіх питань, пов'язаних з оподаткуванням, здійснювати моніторинг змін у законодавстві та представляти інтереси компанії у взаємовідносинах з податковими органами.

Для оцінки результативності впроваджених заходів та забезпечення системного контролю за їх впливом на фінансову стійкість підприємства визначено ключові показники ефективності (КРІ) податкового менеджменту, що узагальнено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Ключові показники ефективності (КРІ) податкового менеджменту

Показник	Цільове значення	Періодичність контролю
Ефективна податкова ставка	$\leq 14\%$	Квартально
Податкове навантаження на виручку	$\leq 15\%$	Квартально
Частка податку на прибуток	25-30%	Квартально
Частка ПДВ до сплати	60-70%	Щомісяця
Коефіцієнт податкової оптимізації	≥ 5	Річно
Кількість податкових порушень	0	Постійно
Термін підготовки звітності	≥ 3 дні	Щомісяця

Джерело: розроблено автором

Представлені у табл. 3.5 ключові показники ефективності податкового менеджменту відображають комплексний підхід до оцінки результативності системи управління податковим навантаженням підприємства, який поєднує кількісні та якісні критерії. Встановлені цільові значення КРІ забезпечують можливість регулярного моніторингу ефективної податкової ставки, рівня податкового навантаження на виручку, частки окремих податкових платежів та коефіцієнта оптимізації, що дозволяє своєчасно виявляти відхилення та коригувати управлінські рішення. Особливе значення має контроль за відсутністю податкових порушень та дотриманням термінів підготовки звітності, адже ці показники безпосередньо впливають на рівень податкових ризиків і формують репутаційну стійкість компанії.

Таким чином, система КРІ податкового менеджменту виступає інструментом стратегічного та операційного контролю, який забезпечує прозорість, передбачуваність і результативність податкової політики підприємства, сприяючи підвищенню його фінансової ефективності та довгостроковій конкурентоспроможності.

Важливим напрямом є цифрова трансформація процесів податкового обліку та звітності. Впровадження інтегрованої інформаційної системи забезпечить автоматичне формування податкових реєстрів, контроль за

достовірністю даних та електронну подачу звітності до контролюючих органів. Автоматизація зменшує трудомісткість податкового обліку та мінімізує ризики помилок. Очікувані результати впровадження зазначених заходів відображено на рисунку 3.6.

Рисунок 3.6 – Очікувана динаміка фінансових показників після впровадження рекомендацій

Джерело: прогнози розрахунки автора

Як видно з рисунка 3.6, впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме поступовому зростанню ключових фінансових показників та забезпечить стабільність їхньої динаміки у середньостроковій перспективі. Досягнення прогнозованої фінансової стабільності потребує комплексного підходу, зокрема врахування податкових аспектів у стратегії диверсифікації клієнтської бази.

Стратегія диверсифікації клієнтської бази має враховувати податкові аспекти роботи з різними категоріями клієнтів. Розширення спектру міжнародних послуг забезпечує податкові переваги через механізми для експортних операцій. Збалансований портфель клієнтів дозволяє оптимізувати загальне податкове навантаження.

Для забезпечення довгострокової ефективності рекомендується сформулювати стратегію податкового планування на період три-п'ять років з урахуванням прогнозних змін у законодавстві та планів розвитку компанії. Стратегічне податкове планування має бути інтегровано у загальну корпоративну стратегію.

Таким чином, реалізація запропонованих рекомендацій створює умови для стабільного зростання фінансових показників, оптимізації ресурсів та формування довгострокової стратегії розвитку ТОВ «Бізнес-Консалтинг» у сучасному економічному середовищі.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження напрямів оптимізації податкового навантаження для покращення фінансових результатів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" дозволяє сформулювати наступні узагальнення та висновки.

Аналіз зарубіжного досвіду податкового регулювання діяльності аудиторських та консалтингових компаній свідчить про значну диференціацію підходів у різних країнах. Ставки корпоративного податку варіюють від 12,5% в Ірландії до 33% у Німеччині. Загальною тенденцією є поступове зниження номінальних ставок при одночасному розширенні податкової бази та посиленні контролю за агресивним податковим плануванням. Українська система оподаткування характеризується помірним рівнем податкового навантаження (18% податок на прибуток), однак потребує вдосконалення в частині спрощення адміністрування та підвищення стабільності законодавства.

Виявлено основні напрями оптимізації податкового навантаження для досліджуваного підприємства: раціоналізація структури витрат, оптимізація операцій з ПДВ через правильне визначення місця постачання послуг, ефективне управління фондом оплати праці для оптимізації ЄСВ, інвестиції у основні засоби та нематеріальні активи для формування амортизаційного

податкового щиту. Прогнозні розрахунки свідчать, що впровадження комплексу заходів оптимізації дозволить збільшити чистий прибуток компанії на 15,3% при зниженні ефективної податкової ставки з 15,3% до 13,4%.

Розроблені рекомендації щодо підвищення фінансової ефективності передбачають створення інтегрованої системи фінансового та податкового планування, розробку документованої податкової політики компанії, впровадження цифрових технологій для автоматизації обліку, створення спеціалізованого підрозділу податкового менеджменту, інвестиції у підвищення податкової грамотності персоналу. Ключовими показниками ефективності визначено ефективну податкову ставку (цільове значення $\leq 14\%$), податкове навантаження на виручку ($\leq 15\%$) та коефіцієнт податкової оптимізації (≥ 5).

Встановлено, що ефективна оптимізація податкового навантаження має бути інтегрована у загальну стратегію розвитку компанії. Синергетичний ефект від узгодженості податкової політики з іншими аспектами управління забезпечує максимізацію довгострокової вартості бізнесу при дотриманні принципів податкової відповідальності. Для аудиторської компанії критично важливою є абсолютна відмова від агресивних схем податкової оптимізації та демонстрація високих стандартів професійної етики у власній діяльності.

Реалізація запропонованих заходів забезпечить суттєве покращення фінансових результатів через зменшення податкових платежів у межах чинного законодавства, підвищення ефективності використання оборотного капіталу, мінімізацію ризиків податкових спорів та покращення загальної системи фінансового менеджменту компанії.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичні рекомендації щодо оптимізації впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств на прикладі ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг". Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки.

1. За результатами дослідження сутності, принципів та інструментів податкового регулювання в ринковій економіці встановлено, що податкове регулювання являє собою комплексну систему цілеспрямованого впливу держави на економічну поведінку суб'єктів господарювання через використання податкових інструментів, що базується на фундаментальних принципах економічної доцільності, справедливості, стабільності, нейтральності та ефективності. Систематизовано інструменти податкового регулювання за формою впливу (прямі та непрямі), напрямом дії (стимулюючі та дестимулюючі) та сферою застосування (галузеві, регіональні, соціальні, інноваційні).

2. Розгляд теоретичних аспектів формування фінансових результатів діяльності підприємств дозволив виявити, що фінансові результати формуються під впливом множини внутрішніх та зовнішніх факторів, серед яких податкове регулювання займає особливе місце, безпосередньо впливаючи на величину чистого прибутку та опосередковано – на всі інші фінансово-економічні показники. Визначено систему показників фінансових результатів (валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток, EBITDA) та показників рентабельності (ROS, ROA, ROE), які характеризують ефективність господарювання підприємства.

3. Аналіз механізму впливу податкового регулювання на фінансові показники суб'єктів господарювання виявив багатоканальний характер цього впливу, що реалізується через прямий фіскальний канал (безпосереднє

вилучення частини прибутку), канал собівартості (включення податків до складу витрат), інвестиційний канал (вплив на очікувану прибутковість інвестицій), канал структури капіталу (податковий щит боргового фінансування), ціновий канал та канал оборотного капіталу. Встановлено, що ефективно податкове навантаження значною мірою залежить не лише від номінальних ставок, але й від наявності пільг, знижок та особливостей визначення податкової бази.

4. Характеристика організаційно-економічної діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" показала, що підприємство працює на загальній системі оподаткування, є платником податку на прибуток за ставкою 18%, ПДВ за ставкою 20% та ЄСВ -22%. Фірма характеризується високою часткою витрат на оплату праці (близько 80% у структурі операційних витрат), що типово для підприємств сфери професійних послуг. Аналіз показав позитивну динаміку розвитку фірми з поступовим зростанням доходів та прибутковості.

5. Аналіз системи оподаткування та податкового навантаження підприємства виявив, що загальне податкове навантаження на ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" становить 15,3% від доходу (798 тис. грн податкових платежів при доході 5200 тис. грн), що є помірним рівнем порівняно з аналогічними підприємствами. Структура податкових платежів: ЄСВ – 52,6% (420 тис. грн), податок на прибуток – 24,8% (198 тис. грн), ПДВ до сплати – 22,6% (180 тис. грн). Ефективна податкова ставка становить 15,3%, що відповідає галузевим показникам для аудиторських компаній.

6. Оцінка впливу податкового регулювання на фінансові результати діяльності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" показала, що податки є одним із ключових факторів, що визначають рівень чистого прибутку підприємства. За результатами аналізу встановлено, що зменшення ефективної податкової ставки на 1 процентний пункт призводить до зростання чистого прибутку на 6,9 тис. грн (0,8%). Найбільший вплив на фінансові результати

справляє ЄСВ через високу частку витрат на оплату праці, що становить 41,5% від фонду оплати праці.

7. За результатами дослідження зарубіжного досвіду податкового регулювання діяльності аудиторських та консалтингових компаній виявлено значну диференціацію підходів у різних країнах. Ставки корпоративного податку варіюють від 12,5% в Ірландії до 33% у Німеччині. Визначено ключові напрями адаптації зарубіжного досвіду до умов України: диференціація податкових ставок залежно від розміру компанії, створення податкових стимулів для інвестицій у розвиток персоналу, цифровізація податкового адміністрування та забезпечення стабільності податкового законодавства.

8. Розроблено напрями оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг", які включають: раціоналізацію структури витрат для максимального використання можливостей включення витрат до податкової собівартості (очікуване зменшення бази на 8-12%), амортизаційну політику через інвестиції в основні засоби та НМА (формування податкового щиту 50-80 тис. грн/рік), оптимізацію ПДВ через правильне визначення місця постачання послуг нерезидентам (економія 100-150 тис. грн/рік), структурування оплати праці для оптимізації ЄСВ (економія 40-60 тис. грн/рік). Прогнозні розрахунки свідчать, що впровадження комплексу заходів дозволить збільшити чистий прибуток компанії на 15,3% (з 902 до 1040 тис. грн) при зниженні ефективної податкової ставки з 15,3% до 13,4%.

9. Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності використання податкових інструментів для покращення фінансових результатів, які передбачають: створення інтегрованої системи фінансового та податкового планування на трьох рівнях (стратегічний – податкова політика на 3-5 років, тактичний – річне та квартальне бюджетування, операційний – поточне управління); розробку документованої податкової політики компанії; впровадження цифрових технологій для автоматизації обліку; створення спеціалізованого підрозділу податкового менеджменту; впровадження системи

КРІ податкового менеджменту (ефективна податкова ставка $\leq 14\%$, податкове навантаження на виручку $\leq 15\%$, коефіцієнт податкової оптимізації ≥ 5). Реалізація запропонованих заходів забезпечить не лише зменшення податкового тягаря, але й підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, мінімізацію податкових ризиків та покращення загальної системи фінансового менеджменту компанії.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують гіпотезу про можливість суттєвого покращення фінансових результатів діяльності аудиторських та консалтингових компаній через оптимізацію податкового навантаження в межах чинного законодавства та створюють методологічну основу для формування ефективної системи податкового менеджменту підприємств сфери професійних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пванченков, В. (2025). Податкові інструменти в забезпеченні структурних трансформацій економіки. *Економічний простір*. №200. 174-178 <https://orcid.org/0000-0002-7074-3024>
2. Ларіна, Т., Городецька, Т., & Степаненко, С. (2023). Регуляторний потенціал фіскальної системи України: зміст та особливості реалізації в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*, № 187, С. 62–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-10>.
3. Свищук, А. (2014). Методологічні засади податкового регулювання. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*, № 5, С. 89–104.
4. Чинчик А. А. Податкова політика та механізм її формування і реалізації. *Інтелект XXI*. 2021. № 1. С. 68–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-1.13>
5. Коваль, С., Мельничук, Ю. (2025). Теоретичні аспекти податкового регулювання. *Світ фінансів*, 1(82), 21-30. <https://doi.org/10.35774/sf2025.01.021>.
6. Оперенко, С. Г. (2017). Регулюючі властивості податків та податкова політика як інструмент стимулювання економічного розвитку: світовий досвід. *Причорноморські економічні студії*, № 17, С. 292–297.
7. Іванов, Ю. Б., Крисоватий, А. І., Кізіма, А. Я., & Карпова, В. В. (2008). *Податковий менеджмент: підручник*. Київ: Знання. 525 с.
8. Поляков М. (2025) Податкова політика держави у системі регулювання економічного розвитку. *Проблеми економіки* № 1 (63), 2025.335–341. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-335-341>
9. Канева Т., Тесля Р. Податкові інструменти регулювання економічного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-34>

10. Alinaghi N., Reed W. R. Taxes and economic growth in OECD countries: A meta-analysis. *Public Finance Review*. 2021. Vol. 49. No. 1. P. 3–40.
11. Laffer A. B. Supply-side economics. *Financial Analysts Journal*. 1981. Vol. 37. No. 5. P. 29–43.
12. Dorr D. C., Shin A. J. War, inequality, and taxation. *Economics & Politics*. 2021. Vol. 33. No. 2. P. 315–342.
13. Cloyne J., Martinez J., Mumtaz H., Surico P. Short-term tax cuts, long-term stimulus (No. w30246). *National Bureau of Economic Research*. 2022. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w30246/w30246.pdf
14. *Фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого*. Тернопіль : Університетська думка, 2024. 632 с.
15. Єфименко Т. І. Податкове регулювання: управління змінами в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України*: зб. ма-теріалів ІХ міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 груд. 2023 р.). Київ: КНЕУ, 2023. С. 11–14. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/43773>.
16. Marron, F. J. T., Mamani, J. A. C., Gil, C. A. R., & Rosario, A. R. (2025). Analysis of taxation principles: A systematic review. *Multidisciplinary Reviews*, 8(10), 2025320. <https://doi.org/10.31893/multirev.2025320>
17. Mushfik, D., & Kobylnik, D. (2022). Principles of taxation and their economic and legal nature. *Law and innovative society*, 1(18), 57–65. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2022-1\(18\)-5](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2022-1(18)-5).
18. Бечко, П. К., & Лиса, Н. В. (2009). *Податковий менеджмент*: навч. посібник. Центр учбової літератури. 288 с.
19. Schneider F., Asllani A. Taxation of the Informal Economy in the EU. Publication for the Economic and Monetary Affairs Subcommittee on tax matters (FISC), Policy Department for Economic, *Scientific and Quality of Life Policies*. Luxembourg : European Parliament, 2022. 129 p.

20. Соколовська А. М., Райнова Л. Б. Податкові інструменти стимулювання інвестицій в Україні та світі. *Фінанси України*. 2023. № 10. С. 24–50
21. Bhalla, N., Kaur, I., & Sharma, R. (2022). Examining the Effect of Tax Reform Determinants, Firms' Characteristics and Demographic Factors on the Financial Performance of Small and Micro Enterprises. *Sustainability*. <https://doi.org/10.3390/su14148270>.
22. Музиченко, О. В. (2015). Інструменти податкового стимулювання малого підприємництва в податкових системах постсоціалістичних країн Європейського Союзу. *Агросвіт*, № 20, С. 57–65.
23. *Податковий кодекс України*: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://tax.gov.ua/nk/>.
24. Матвійчук Н. М., Теслюк С. А., Плоскіна А., Писарчук Д. Реформування спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. № 2. С. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-02-29-36>
25. Жеребило І., Сарахман О., Шурпенко-ва Р. Податкове регулювання та стимулювання соціальної сфери України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. No 2. С. 447–457.
26. Annual Report on Taxation 2024. Directorate-General for Taxation and Customs Union, *European Commission. Luxembourg : Publications Office of the European Union*, 2024. 167 p.
27. Штефан, С. І. (2015). Сучасні особливості структурної політики Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*, № 4, 36–40.
28. Свінцов, О. М., Коцупей, В. М., Скірка, Н. Я., & Сельський, А. А. (2011). Бюджетні інструменти регулювання та оптимізації структурних зрушень в національній економіці. *Науковий вісник НЛТУ України*, № 21(8), С. 290–297.

29. *Національна стратегія доходів до 2030 року*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
30. *Національна стратегія доходів до 2030 року*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
31. Mirxalilovna, I. (2025). Theoretical Foundations For Analyzing Of The Financial Condition Of An Enterprise. *Journal of Management and Economics*. <https://doi.org/10.55640/jme-05-06-05>.
32. Hamzah, A., Rahmawati, T., Fitriani, C., & Febriansyah, Y. (2024). Determinants of financial performance evaluation in small and medium enterprises. *Akurasi: Jurnal Studi Akuntansi dan Keuangan*. <https://doi.org/10.29303/akurasi.v7i2.612>.
33. Akbaş, M. Ç., & Seedsman, T. (2024). Financial literacy as part of empowerment education for later life: A spectrum of perspectives, challenges and implications for individuals, educators. *Economics*, 22(2), 16–27. <https://doi.org/10.1515/econ-2022-0097>
34. Hamzah, A., & Nopiyanti, H. (2024). How do asymmetric information and financial factors influence earnings management? *Jurnal Ilmu Keuangan Dan Perbankan (JIKA)*, 13(2), 273–286. <https://doi.org/10.34010/jika.v13i2.12554>
35. Pandey, S. (2025). Impact of Taxation Policies on Small Businesses. *International Scientific Journal of Engineering and Management*. <https://doi.org/10.55041/isjem03367>.
36. Wang, J., & Qin, X. (2024). Tax reduction incentive and corporate financialization. *Finance Research Letters*. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.105208>
37. Яромліцька О. В. Вплив особливостей обліку і оподаткування на управління діяльністю закладів (підприємств) ресторанного господарства. *Економіка і управління: Збірник наукових праць*. 2023. Вип. 54. С. 87–95. DOI: <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2023-54-87-95>
38. Peterson T., Bair Z. United States tax rates and economic growth. *Sage Open*. 2022. Vol. 12. No. 3. Article ID: 21582440221114324.

39. Mertens K., Montiel Olea J. L. Marginal tax rates and income: New time series evidence. *The Quarterly Journal of Economics*. 2018. Vol. 133. No. 4. P. 1803–1884.
40. Noella, T., & Ndayiragije, A. (2024). The Effect of Corporate Tax on The Financial Performance of Business Organizations in Rwanda (Case Study: Rwanda Stock Exchange). *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. <https://doi.org/10.47772/ijriss.2024.8090121>.
41. Дмитрук Д., Гончар Л. (2021). Обґрунтування податкового навантаження в закладах ресторанного господарства. *Економіка та суспільство*. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-113>
42. Костюк У. З., Савчук Т.В., Хома С.В. Облік на підприємствах ресторанного господарства: Теоретичний аспект. *Причорноморські Економічні Студії*. 2021. Вип. 6. С. 144–148. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.63-22>
43. Левицька І. В., Климчук А. О., Захарова С. Г. Оподаткування підприємств в контексті повоєнного стимулювання економічного розвитку України. *Академічний огляд*. 2023. №2. Вип. 59. С. 143–154. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2023-2-59-10>.
44. Горин В. П., Була П. В., Черноус В. С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 18. С. 23–31.
45. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. No 2120-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.
46. Alsedrah, I. (2023). Digitalization and small & medium enterprise performance: A research to improve business practices. *Business Review of Digital Revolution*, 3(1), 18–32. <https://doi.org/10.62019/BRDR.03.01.03>
47. Apriyanti, H. W., & Budiman, J. (2023). The importance of digital accounting and Indonesian government incentives in strengthening MSMEs'

performance during the COVID-19 pandemic. *Jurnal Dinamika Akuntansi*, 15(02), 1–15. <https://doi.org/10.15294/jda.v15i2.40373>

48. Національна стратегія доходів до 2030 року: затв. розп. КМУ No 1218-р від 27.12.2023 р. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

Бібліографічна довідка

Тема магістерської роботи:

«Вплив податкового регулювання на фінансові результати діяльності підприємств»

Обсяг пояснювальної записки 99 сторінок.

Кількість рисунків 14 шт.

Кількість таблиць 35 шт.

Графічний матеріал (слайди) 15 шт.

Перелік графічного матеріалу:

Слайд 1 – Аналіз динаміки чисельності та структури персоналу ТОВ «Аудиторська фірма «Бізнес-Консалтинг» у 2022-2024 рр.

Слайд 2 Динаміка показників дохідності та рентабельності ТОВ «Аудиторська фірма Бізнес-Консалтинг» у 2022–2024 рр.

Слайд 3 – Система оподаткування ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Слайд 4 – Структура податкових платежів ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 році

Слайд 5 – Структура формування фінансового результату ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 р., %

Слайд 6 – Вплив податку на прибуток на показники рентабельності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у 2024 році

Слайд 7 – Сценарний аналіз впливу змін податкового законодавства на 2026 рік (прогноз)

Слайд 8 – Кумулятивний вплив податкових змін на фінансові показники за 2022-2024 рр.

Слайд 9 – Ефективне податкове навантаження на аудиторські компанії у різних країнах, %

Слайд 10 - Ключові напрями адаптації податкової політики для розвитку аудиторської діяльності в Україні

Слайд 11 – Система оптимізації податкового навантаження ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Слайд 12 – Порівняльна оцінка фінансових показників ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг" у базовому та оптимізованому сценаріях

Слайд 13 – Модель інтегрованої системи податкового планування фірми

Слайд 14 – Комплекс рекомендацій щодо підвищення фінансової ефективності ТОВ "Аудиторська фірма "Бізнес-Консалтинг"

Слайд 15 – Очікувана динаміка фінансових показників після впровадження рекомендацій

01.12.2025р.

_____ Богдана ХЛОПАН